

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:

ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ΙΔΙΩΤΙΚΟ & ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ & ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ
ΠΡΑΞΕΙΣ**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ Γεώργιος του Ευθυμίου
Α.Μ. 7113Μ037

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Κ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΥ-ΣΚΑΛΤΣΑ Ανδρομάχη

Κ. ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ Γεώργιος

ΑΘΗΝΑ
2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° :ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ</u>	4
1.1. <u>ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ</u>	4
1.2. <u>ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ</u>	6
1.2.1. Howard Abadinsky.....	6
1.2.2. Hans-Joachim Schneider.....	8
1.2.3. Η θεωρία των εγκληματικών δικτυώσεων.....	9
1.2.4. Dwight C. Smith Jn.....	11
1.2.5. Εγκληματολογική Εφοδιαστική.....	12
1.2.6. Θεωρητικές προσεγγίσεις Ελλήνων συγγραφέων.....	14
1.3. <u>ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ</u>	17
1.4. <u>ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ</u>	22
1.5. <u>ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ: ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΟΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ</u>	24
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° :ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ, 253^A</u>	
<u>ΚΠΔ</u>	31
2.1. <u>ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ</u>	31
2.2. <u>ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ (253^A ΚΠΔ)</u>	43
2.2.1. Η ανακριτική διείδυση.....	43
2.2.2. Οι ελεγχόμενες μεταφορές.....	51
2.2.3. η άρση του απορρήτου των ανταποκρίσεων και της επικοινωνίας.....	54
2.2.4. Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα.....	59

2.2.5. Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	62
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο :ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ</u>	
<u>ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ</u>	64
3.1. <u>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ</u>	64
3.1.1. Η απόφαση <i>Teixeira de Castro</i> κατά Πορτογαλίας της 9.6.1998.....	64
3.1.2. Η απόφαση <i>Ramanauskas</i> κατά Λιθουανίας της 5.2.2008.....	66
3.1.3. Η απόφαση <i>Πυργιωτάκης</i> κατά Ελλάδας της 21.2.2008.....	68
3.1.4. Η απόφαση <i>Βλάχος</i> κατά Ελλάδας της 18.9.2008.....	69
3.1.5. Η απόφαση <i>Baltins</i> κατά Λετονίας της 8.1.2013.....	70
3.1.6. Η απόφαση <i>Jacobson v. United States</i> της 6.4.1994.....	72
3.2. <u>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ</u>	73
3.2.1. Η υπ' αριθ. 537/2011 απόφαση του Αρείου Πάγου.....	73
3.2.2. Η υπ' αριθ. 1896/2010 απόφαση του Αρείου Πάγου.....	75
3.2.3. Η υπ' αριθ. 1742/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου.....	77
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	79
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ</u>	83

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα διεθνές φαινόμενο, η αντιμετώπιση του οποίου απασχολεί κάθε σύγχρονη κοινωνία. Η υπερδιόγκωση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος επηρεάζει αρνητικά την ειρήνη, την ανάπτυξη, τη δημοκρατία, τη χρηστή διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι διασυνδέσεις του οργανωμένου εγκλήματος με τη διαφθορά και την τρομοκρατία αποτελούν σημαντική απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια, ενώ οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες έχουν προσαρμοστεί στα νέα διεθνή δεδομένα της παγκοσμιοποίησης, της νέας τεχνολογίας, του διαδικτύου και των διεθνών τραπεζικών πρακτικών και συχνά αποκρύπτουν την παράνομη δραστηριότητα τους κάτω από νόμιμες δραστηριότητες.

Πρόκειται για έναν ταυτόχρονα εσωτερικό και εξωτερικό κοινωνικό εχθρό, ο οποίος επιδίδεται αναντίρρητα στην διάβρωση των πολιτειακών και πολιτικών θεσμών και μεταλλάσσεται διαρκώς, προσαρμοζόμενος στις διάφορες ευκαιρίες για αποκόμιση κερδών, που παρουσιάζονται.

Οι τεράστιοι οικονομικοί πόροι που διαθέτει το οργανωμένο έγκλημα συντελούν δραστικά στην δυνατότητα πρόσβασης και χρησιμοποίησης ιδιαίτερα εξελιγμένων, τεχνολογικών μέσων, που εύκολα υποσκάπτουν τις παραδοσιακές αστυνομικές ανακριτικές τακτικές, προς την επίτευξη των εγκληματικών στόχων του και την διαιώνιση της εγκληματικής του δραστηριότητας.

Το οργανωμένο έγκλημα εξυπηρετεί τις ανάγκες του εκάστοτε πληθυσμού για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες. Για την επίτευξη των εγκληματικών στόχων του, χρησιμοποιεί μεθόδους διαφθοράς και χρήση βίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιβίωση της οργάνωσης και να διευρυνθούν οι επιχειρηματικές του δραστηριότητες. Τα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να είναι έτοιμα να διαπράξουν οποιοδήποτε βίαιο έγκλημα τους ζητηθεί. Επιπλέον, επιβάλλεται να συνδυάζουν, ως στοιχεία του χαρακτήρα τους, τις ιδιαίτερες

επαγγελματικές ικανότητες, τον αυτοέλεγχο, τη νομιμοφροσύνη και τη διακριτικότητα. Στους κόλπους του οργανωμένου εγκλήματος γενικά, πραγματοποιείται στρατολόγηση «συνεργατών» σε δυο επίπεδα. Τα εκτελεστικά όργανα προέρχονται συνήθως από φτωχές κοινότητες, που στερούνται δυνατότητας κοινωνικής ανέλιξης, ενώ μορφωμένα άτομα που διαθέτουν ειδικευση στον τομέα της τεχνολογίας και της οικονομίας, εξυπηρετούν τις αντίστοιχες ανάγκες του οργανωμένου εγκλήματος.

Προς αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των μεθόδων του οργανωμένου εγκλήματος και τη συστολή της δραστηριότητάς του, σε επίπεδο νομοθετικής πρωτοβουλίας, εισάγονται οι επονομαζόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις, οι οποίες με την ανάπτυξη σύγχρονων ανακριτικών μεθόδων και τεχνικών μέσων, προσφέρονται για την πλήρη εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Από την άλλη πλευρά, η διεξαγωγή ειδικών ανακριτικών πράξεων δύναται να προσβάλλει ευθέως το στενό πυρήνα ενός κύκλου ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, τόσο των πολιτών όσο και των προσώπων που δύναται να χαρακτηριστούν με την ιδιότητα του κατηγορούμενου.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να γίνει μια προσπάθεια μελέτης, προσέγγισης και παρουσίασης, καταρχήν του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος, μέσω της κατά το δυνατό διεξοδικής και σφαιρικής ανάλυσης των κυριότερων πτυχών και προβληματικών του και κατά δεύτερον, των ειδικών ανακριτικών πράξεων που εισάγει ο νομοθέτης, ως εξαιρετικά κατασταλτικά εργαλεία εξάρθρωσης της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας.

Ειδικότερα στο Πρώτο Κεφάλαιο γίνεται μια αναλυτική περιγραφή των γενικών χαρακτηριστικών που φέρει το οργανωμένο έγκλημα και παραθέτονται αξιολογικές θεωρητικές προσεγγίσεις του κοινωνικού αυτού φαινομένου. Εν συνεχεία, μνημονεύονται οι υφιστάμενες ομοιότητες και διαφορές του οργανωμένου εγκλήματος, σε σχέση με την τρομοκρατία και το οικονομικό έγκλημα, οι παράγοντες διεθνοποίησης του

οργανωμένου εγκλήματος και η διεθνής και εγχώρια νομοθετική αντίδραση.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο, γίνεται ενδελεχής αναφορά στα στοιχεία που συγκροτούν την έννοια των ειδικών ανακριτικών πράξεων, στις γενικές και ειδικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διεξαγωγή τους, καθώς επίσης και στα είδη των ανακριτικών πράξεων αυτών που έχουν κατοχυρωθεί από τον Έλληνα νομοθέτη. Επιπροσθέτως, αναφέρονται οι κίνδυνοι που απειλούν την κοινωνία και το άτομο κατά τη χρήση των ειδικών αυτών πράξεων.

Τέλος, στο Τρίτο Κεφάλαιο αναπτύσσονται παραδείγματα διεθνούς και ελληνικής νομολογίας, που αφορούν τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων στα πλαίσια αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος και άλλων εξαιρετικά επαχθών αξιόποινων πράξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Ο όρος οργανωμένο έγκλημα πρωτοεμφανίστηκε κατά τη δεκαετία του '20 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, είχε κυρίως πολιτικό και αστυνομικό χαρακτήρα και αφορούσε τις διάφορες εθνικές ομάδες οι οποίες επιδίδονταν σε παράνομες εγκληματικές δραστηριότητες, ενώ εννοιολογικά συνδέεται με τις εγκληματικές οργανώσεις οι οποίες ήταν δομημένες σύμφωνα με τους τύπους της κλασσικής σικελικής μαφίας. Ο εν λόγω όρος άρχισε να χρησιμοποιείται εκτεταμένως, σε διεθνή κλίμακα στα τέλη της δεκαετίας του '80¹.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται προς επεξήγηση του τρόπου δράσης και των μορφών εγκλημάτων που σχετίζονται τόσο με την δραστηριότητα συνδικάτων και κοινοπραξιών, όσο και με την παράνομη δραστηριότητα εθνικών μειονοτήτων, του υποκόσμου αλλά και νόμιμων εταιριών, επιχειρηματιών, πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων. Αντίθετα², στον ευρωπαϊκό χώρο, η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, επικεντρώνεται κυρίως στην επεξήγηση της μορφής τέλεσης των εγκλημάτων αυτών, που πραγματώνεται με τρόπο συλλογικό,

¹ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 87.

² Βλ. Χλούπης Γ., «*Εννοιολογική οριοθέτηση της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος*», ΠοινΔικ 1999, σελ. 1033-1034.

συντονισμένο και κατευθυνόμενο, δηλαδή η σύσταση μιας εγκληματικής οργάνωσης απαντά στο ερώτημα στο «πώς» θα διεξαχθεί μια παράνομη δραστηριότητα.

Πρώτιστα, το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα έγκλημα με οικονομική στόχευση³, το οποίο εδράζει τις παράνομες ενέργειες του στον συνωμοτικό τρόπο δράσης, στην αδιαφάνεια και τη μυστικότητα⁴, ενώ η επιβίωση και η μακροημέρευση του είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την ύπαρξη διαφθοράς στους πολιτειακούς, εκτελεστικούς και κατασταλτικούς, κρατικούς μηχανισμούς. Η εξουδετέρωση των διωκτικών μηχανισμών επιτυγχάνεται επίσης μέσω της «omertá» (συνωμοσία της σιωπής) και την εξαπόλυση αντιποίνων⁵. Τα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος αναπτύσσουν παράνομη δραστηριότητα κυρίως σε τομείς όπως τα τυχερά παιχνίδια, η εκμετάλλευση οίκων ανοχής, οι εκβιάσεις με τη μορφή παροχής «προστασίας», οι τοκογλυφίες, το λαθρεμπόριο όπλων και ναρκωτικών, ενώ επιδίδονται ταυτόχρονα και στην ενασχόληση με νόμιμες δραστηριότητες όπως οι εργολαβίες, η εκμετάλλευση πηγών ενέργειας και η εμπορία ποτών και τροφίμων, που όμως ασκούνται συνήθως με παράνομες τακτικές⁶.

³ Βλ. Λίβος Ν., «Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 4-6.

⁴ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 90.

⁵ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 99-100.

⁶ Βλ. Αλεξιάδης Στ., «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, 1996, σελ.166 επ.

1.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.2.1. Howard Abadinsky

Σε θεωρητικό επίπεδο, υφίστανται ποικίλλες προσεγγίσεις ως προς την προσπάθεια ορισμού του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος.

Καταρχήν, χαρακτηριστικό παράδειγμα θεώρησης που εντάσσεται στο ιεραρχικό πρότυπο γενικότερα, είναι ο πίνακας που κατάρτισε ο *Howard Abadinsky*⁷, τα στοιχεία του οποίου επιβάλλεται να συντρέχουν σωρευτικά, ώστε να υπάρχει οργανωμένο έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι:

- Το οργανωμένο έγκλημα δεν έχει πολιτικούς στόχους. Παρατηρείται ότι το εν λόγω είδος εγκλήματος δεν φέρει ιδεολογικά κίνητρα ή πολιτικό υπόβαθρο όσον αφορά την ύπαρξη του, κάθε εμπλοκή του στην πολιτειακή δραστηριότητα τεκμαίρεται στην προσπάθεια εναπόκτησης πολιτικής ισχύος και διάβρωσης του κρατικού μηχανισμού προς διευκόλυνση ή ανοχή των δραστηριοτήτων του.
- Είναι ιεραρχικά δομημένο. Αναφέρεται σε ένα μοντέλο κάθετης διαστρωμάτωσης της εξουσίας εντός των κόλπων της οργάνωσης. Η δομή είναι ανεξάρτητη από τα πρόσωπα που κατά καιρούς επανδρώνουν τις θέσεις της οργάνωσης και ασκούν τις λειτουργίες της.
- Έχει περιορισμένο ή κλειστό αριθμό μελών. Αυτό συμβαίνει προκειμένου να εξασφαλιστεί ο συνωμοτικός τρόπος δράσης της οργάνωσης, η οργάνωση απαρτίζεται από άτομα τα οποία φέρουν

⁷ Βλ. Λίβος Ν. , «Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 137-141.

κοινά χαρακτηριστικά (για παράδειγμα κοινή καταγωγή ή γλώσσα, ποινικό μητρώο κ.α.) και έχουν επιτυχώς μνηθεί στον τρόπο δράσης της.

- Συνθέτει τη δικιά του μοναδική υποκουλτούρα. Δηλαδή τα μέλη της οργάνωσης αναπτύσσουν κουλτούρα και κώδικες ηθικής οι οποίοι ισχύουν εντός της οργάνωσης αλλά και στις υπόλοιπες πλευρές της κοινωνικής τους ζωής.
- Διαιωνίζει τον εαυτό του. Πιο συγκεκριμένα, η οργάνωση πρέπει να είναι ικανή να αναπαράγει τον εαυτό της, δηλαδή να εξακολουθεί να υπάρχει πέρα των στενών χρονικών ζωτικών ορίων των μελών της.
- Παρουσιάζει ετοιμότητα στη χρήση παράνομης βίας. Συνιστά καίριο συστατικό της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η πειθαρχία στις τάξεις των μελών της οργάνωσης και η αποτελεσματική προστασία της από κακόβουλους τρίτους.
- Διακρίνεται από εξειδίκευση και κατανομή εργασίας. Το εν λόγω στοιχείο αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα επιτυχίας του οργανωμένου εγκλήματος. Τα συνηθέστερα αναγκαία είδη καθηκόντων σε μια οργάνωση είναι του «εκτελεστή» για την άσκηση βίας, του «μεσάζοντα» για την εξασφάλιση της συνεργασίας των κρατικών υπηρεσιών και του «πλυντηρίου», για την νομιμοποίηση των παράνομα αποκτηθέντων εσόδων.
- Έχει μονοπωλιακό χαρακτήρα. Αναφέρεται στην προσπάθεια της οργάνωσης να εδραιώσει την κυριαρχία της και να εξαλείψει τους ανταγωνιστές της σε οικονομικό επίπεδο εντός ενός γεωγραφικού χώρου, χρησιμοποιώντας φυσικά αθέμιτα μέσα, όπως η εκβίαση και η διαφθορά.
- Διοικείται μέσα από ρητούς κανόνες και συμφωνίες. Αφορά τη συμπεριφορά των μελών της οργάνωσης και μέσω αυτών επιτυγχάνεται η διαρκής επιτυχημένη δράσης της. Η παράβαση των κανόνων ή των συμφωνιών αυτών δύναται να επιφέρει βαρύτερες συνέπειες για τον παραβάτη.

Η συγκεκριμένη θεώρηση υστερεί στο γεγονός ότι αποδέχεται πως αν κάποιος επιφέρει καθοριστικό πλήγμα στην ιεραρχική οργάνωση των συγκεκριμένων εγκληματικών ομάδων, θα τις καταστήσει ανενεργές ή ελάχιστα απειλητικές. Αυτό όμως δεν ισχύει, καθώς πρακτικά η ιεραρχική διαστρέβλωση της οργάνωσης ή η αποκοπή ενός μέλους της από την ιεραρχία, οδήγησε στην πλήρωση του κενού αυτού από μέλη της ίδιας ή άλλης παρόμοιας οργάνωσης⁸.

1.2.2. Hans-Joachim Schneider

Εξαιρετικά σημαντική είναι η θεώρηση του *Hans-Joachim Schneider*⁹ σχετικά με τον προσδιορισμό των κύριων χαρακτηριστικών του οργανωμένου εγκλήματος.

Ο εν λόγω συγγραφέας υποστηρίζει ότι το οργανωμένο έγκλημα συνιστά μια οργάνωση-επιχείρηση η οποία καλύπτει τις ανάγκες του πληθυσμού σε παράνομα αγαθά και υπηρεσίες. Το συγκεκριμένο είδος οργάνωσης δρα μεθοδικά, ορθολογικά και βάσει οργανωμένου σχεδίου, ενώ επιλέγει την ενασχόληση με εγκληματικές δραστηριότητες οι οποίες επιφέρουν υψηλά έσοδα με το μικρότερο δυνατό ρίσκο.

Προς επίτευξη των δραστηριοτήτων του, το οργανωμένο έγκλημα επανδρώνεται από εμπείρους, κατ' επάγγελμα εγκληματίες, που διαθέτουν άρτια εξειδίκευση στο εκάστοτε αντικείμενο τους. Αυτούς, τους συγκροτεί σε ομάδες, με στόχο την παραγωγή, την διαμετακόμιση και την διανομή παράνομων αγαθών και υπηρεσιών. Ακόμα, τα μέλη αυτά

⁸ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 140.

⁹ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 126-130.

επιδίδονται στην άσκηση βίας εντός της οργάνωσης για να διασφαλίσουν τη συνοχή της, αλλά και εις βάρος τρίτων ώστε να παγιώσουν ή να αυξήσουν την κυριαρχία της. Κανένα μέλος της εγκληματικής οργάνωσης δεν δρα αυτόνομα, δρα μόνο κατόπιν διαταγής από τα ανώτερα ηγετικά κλιμάκια.

Την καθοδήγηση κάθε εγκληματικής οργάνωσης, αναλαμβάνει αυστηρά μια κεντρική μονάδα σχεδιασμού, η οποία καταρτίζει τα σχέδια εγκληματικής δράσης, σταθμίζει τους κινδύνους, το κόστος ή το όφελος των εγκληματικών ενεργειών και εποπτεύει την τέλεση τους.

Σύμφωνα με το συγγραφέα, για λόγους επιβίωσης, το οργανωμένο έγκλημα επιδιώκει την απενεργοποίηση της κρατικής καταστολής, γεγονός που προσπαθεί να επιτύχει μέσω της στεγανοποίησης της ηγετικής ομάδας, την σκληρή πειθαρχία εντός της οργάνωσης και την συστηματική διαφθορά. Τα ηγετικά στελέχη αποφεύγουν να έρχονται σε άμεση επαφή με τα μέλη της οργάνωσης, η επικοινωνία τους επιτυγχάνεται με τη βοήθεια ουδετέρων, νομιμοφανών προσώπων τα οποία είναι «υπεράνω υποψίας» και «αμέμπτου ηθικής». Τα εν λόγω πρόσωπα (για παράδειγμα αστυνομικοί, δικαστικοί, πολιτικοί), σχηματίζουν μια «ζώνη ασφαλείας» για το οργανωμένο έγκλημα που συνεπικουρούν ή συγκαλύπτουν την εγκληματική δραστηριότητα και δίχως αυτά, σύμφωνα με το συγγραφέα, η οργάνωση αδυνατεί να επιβιώσει.

1.2.3. Η θεωρία των εγκληματικών δικτυώσεων

Μια ακόμα σημαντική θεωρία ερμηνείας του οργανωμένου εγκληματικού φαινομένου, που το προσεγγίζει από μια εντελώς

διαφορετική σκοπιά σε σχέση με τις κλασσικές θεωρίες, είναι η θεωρία των εγκληματικών δικτυώσεων¹⁰.

Κατά τη συγκεκριμένη θεωρία, το οργανωμένο έγκλημα δεν γίνεται απαραίτητα αντιληπτό ως μια συμπαγής, κοινωνική οντότητα, με στιβαρή δομή, αλλά δύναται να έχει τη μορφή ενός κυκλώματος ή μιας εγκληματικής δικτύωσης, τα οποία καθίστανται ενεργά κάθε φορά που πρόκειται να τελεστεί μια αξιόποινη πράξη, για δεδομένο χρονικό διάστημα. Μεγάλη μερίδα θεωρητικών πιστεύουν βάσει σύγχρονων ερευνών, ότι το συγκεκριμένο μοντέλο οργανωμένης εγκληματικότητας συνιστά στην πράξη, το πλέον διαδεδομένο στον ευρωπαϊκό χώρο.

Σύμφωνα με την έρευνα Γερμανών μελετητών κατά το τέλος της δεκαετίας του '80, διαπιστώθηκε ότι τα εν λόγω ευέλικτα εγκληματικά δίκτυα αποτελούνται συνήθως από έναν πυρήνα (inner circle) δέκα περίπου σταθερών μελών και από ένα ασαθές, ευρύτερο περιβάλλον προσώπων, ο αριθμός των οποίων μεταβάλλεται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της αξιόποινης πράξης που πρόκειται να τελεστεί. Συνήθως τα εγκληματικά δίκτυα δεν έχουν χαρακτήρα τοπικό, αλλά διεθνές και χρησιμοποιούν μέσα επικοινωνίας και μεταφορών σύγχρονης τεχνολογίας.

Η θεώρηση αυτή δεν ενστερνίζεται τις απόψεις περί αποκλειστικής κάθετης ιεραρχικής διάρθρωσης των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά προκρίνει την ύπαρξη οριζόντιας οργάνωσης, δηλαδή ενός ελαστικού κυκλώματος άτυπων προσωπικών και επαγγελματικών σχέσεων ή γνωριμιών μεταξύ ομάδων, στενά εξαρτώμενων μεταξύ τους. Για τη δράση του οργανωμένου εγκληματικού κυκλώματος καθοριστικό παράγοντα έχουν οι αμοιβαίες προσωπικές σχέσεις εμπιστοσύνης και η εξεμύθεια. Αν επιτευχθεί αυτό, τότε είναι εξαιρετικά δυσχερές για τις αρμόδιες

¹⁰ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 123-126.

κατασταλτικές αρχές πρώτον, να διαγνώσουν τη δικτυακή δομή των οργανώσεων αυτών και δεύτερον, να ανιχνεύσουν την εγκληματική δραστηριότητα τους.

1.2.4. Dwight C. Smith Jr

Μια άλλη ευρέως διαδεδομένη θεωρία για το οργανωμένο έγκλημα είναι αυτή που το προσεγγίζει ως μια οικονομική επιχείρηση.

Ο συγγραφέας *Dwight C. Smith Jr*¹¹, υποστηρίζει ότι το οργανωμένο έγκλημα συνιστά μια παράνομη επιχείρηση η οποία αντιπροσωπεύει την επέκταση των δραστηριοτήτων της αγοράς σε τομείς ή με τρόπους που ο νομός απαγορεύει. Επιδιώκει, είτε την τροφοδότηση της παράνομης αγοράς με αγαθά και υπηρεσίες είτε την τροφοδότηση της νόμιμης αγοράς με αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία όμως προσφέρονται με παράνομες πρακτικές. Η συνολική έρευνα του καταλήγει, σε πέντε σημαντικά συμπεράσματα:

- Πρώτον, ότι το φάσμα δραστηριοτήτων σε οποιαδήποτε αγορά είναι ενιαίο και επεκτείνεται από την πιο «νόμιμη» συναλλαγή έως την πιο «παράνομη».
- Δεύτερον, ότι οι οικονομικές θεωρίες που χρησιμοποιούνται για την κατανόηση της λειτουργίας μιας νόμιμης επιχείρησης είναι εφαρμόσιμες προς επεξήγηση της λειτουργίας των παράνομων-εγκληματικών οργανώσεων.
- Τρίτον, ότι η εγκληματική οργάνωση είναι το αποτέλεσμα της εγκληματικής δραστηριότητας και όχι η αιτία της.

¹¹ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 151-158.

- Τέταρτον, ότι η εγκληματική οργάνωση δεν χαρακτηρίζεται τόσο από συγκεκριμένη δομή, αλλά συνιστά περισσότερο ένα τόπο έντονων συναλλαγών μεταξύ ομάδων διαφόρων συμφερόντων.
- Πέμπτον, ότι οι τέσσερις βασικοί παράγοντες της επιχειρηματικής δραστηριότητας, βάσει των ισχυουσών οικονομικών θεωριών, δηλαδή ο επιχειρηματίας, ο καταναλωτής, η διαστρωμάτωση της αγοράς και η ισχύς της επιχείρησης, συναντώνται αντίστοιχα σε όλο το φάσμα της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας.

Ωστόσο, σημαντικό μειονέκτημα της επιχειρηματικής θεωρίας του οργανωμένου εγκλήματος είναι πως δεν απαντά στο ερώτημα αν αυτό είναι αυτοτελές κοινωνικό φαινόμενο ή απλώς παράγωγο άλλων κοινωνικών προβλημάτων, όπως η φτώχεια, η ανεργία και η έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης· παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη από θεωρίες που προσεγγίζουν κοινωνιολογικά το οργανωμένο έγκλημα¹².

1.2.5. Εγκληματολογική Εφοδιαστική

Η παραπάνω θεώρηση συντέλεσε ουσιαστικά στη γέννηση μιας ρηξικέλευθης προσέγγισης του οργανωμένου εγκλήματος, που στην ελληνική γλώσσα απαντάται με τον όρο «Εγκληματολογική Εφοδιαστική» και συνίσταται στην «εγκληματολογία του συνολικού κόστους ροής των παράνομων αγαθών από το σημείο παραγωγής έως το σημείο κατανάλωσης».

¹² Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 161.

Πρωτοπόροι στο σχετικά νέο αυτό κλάδο της εγκληματολογίας υπήρξαν ο *Ulrich Sieber* και η *Marion Bögel*¹³ στους οποίους ανατέθηκε, από την γερμανική Εγκληματολογική Υπηρεσία, η εκπόνηση ενός ερευνητικού προγράμματος σχετικά με τη δομή και την δραστηριότητα των εγκληματικών οργανώσεων στην Γερμανία· ερευνητικό πρόγραμμα το οποίο κατέληξε στη δημιουργία μιας πρωτοποριακής νοητικής σύλληψης περί οργανωμένου εγκλήματος, συνοδευόμενη από εξίσου πρωτοποριακή ορολογία.

Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, η δράση μιας εγκληματικής οργάνωσης δύναται να νοηθεί ως επιχειρηματική δραστηριότητα με παράλληλη ανάπτυξη τεχνικών απόκρυψης και στεγανοποίησης. Τα ηγετικά στελέχη της εκάστοτε εγκληματικής οργάνωσης, βασίζονται κατά την διάπραξη των εγκλημάτων τους, σε δυο παράγοντες: στην ύπαρξη σταθερού και άρτια εκπαιδευμένου, εξειδικευμένου προσωπικού (επιχειρησιακός πυρήνας) και την ύπαρξη ενός συστήματος «Εφοδιαστικής»¹⁴.

Με τον όρο «Εφοδιαστική» (Logistics) νοείται¹⁵ η επονομαζόμενη Διοικητική Μέριμνα που συναντάται στα πλαίσια λειτουργίας των στρατιωτικών ή αστυνομικών δομών και των νόμιμων οικονομικών επιχειρήσεων και ειδικότερα προσδιορίζεται ως « η διαδικασία σχεδιασμού, εφαρμογής και ελέγχου μιας αποτελεσματικής και οικονομικής ροής και αποθήκευσης των πρώτων υλών, των αποθεμάτων και των τελικών προϊόντων και οι σχετικές πληροφορίες, από το σημείο

¹³ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 171.

¹⁴ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 185.

¹⁵ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 172-173.

παραγωγής στο σημείο της κατανάλωσης, με στόχο την ικανοποίηση των πελατών».

Συνεπώς, αν στα πλαίσια μιας νόμιμης επιχείρησης, σκοπός της «Εφοδιαστικής» είναι η βελτιστοποίηση της ροής των αγαθών από το σημείο παραγωγής στο σημείο της κατανάλωσης, με απόρροια την αύξηση του συνολικού κέρδους, τότε στα πλαίσια μιας εγκληματικής οργάνωσης που λειτουργεί ως επιχείρηση¹⁶, σκοπός της «Εφοδιαστικής» είναι αντίστοιχα η βελτιστοποίηση των μεθόδων τέλεσης αξιόποινων πράξεων, ώστε να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα κέρδη και να αποφευχθεί η αποκάλυψη των δραστηριοτήτων της.

Εμβαθύνοντας, κατά την προπαρασκευή του εγκλήματος αποφασίζεται ειδικότερα ποιες αξιόποινες πράξεις είναι οι πλέον πρόσφορες, σε τι εύρος και από ποια μέλη της οργάνωσης θα τελεστούν. Σχετικά με την τέλεση των εγκληματικών πράξεων, αυτές εξαρτώνται με την παραγωγή παράνομων προϊόντων ή την προσφορά παράνομων υπηρεσιών. Εφόσον σκοπός της οργάνωσης είναι η επίτευξη μέγιστων κερδών και η απόκρυψη της δραστηριότητας της, οι πιο επικίνδυνες εγκληματικές πράξεις ανατίθενται σε πρόσωπα που είναι εύκολο να αντικατασταθούν. Σχετικά με την αξιοποίηση των εγκληματικά προερχόμενων εσόδων, μεριμνάται η ασφαλής νομιμοποίηση αυτών, η τοποθέτηση ή η επένδυση των νέων περιουσιακών στοιχείων και η δημιουργία νέας αγοραστικής ζήτησης για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προσφέρει η οργάνωση.

1.2.6. Θεωρητικές προσεγγίσεις Ελλήνων συγγραφέων

Ως προς τις προσπάθειες των Ελλήνων συγγραφέων να προσεγγίσουν το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος, ξεχωρίζουν οι παρακάτω:

¹⁶ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκλημασιολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 177-182.

Η Σπινέλλη¹⁷ προσδίδει βαρύτητα στον σκοπό και τη δομή μιας εγκληματικής οργάνωσης και δευτερευόντως στα μέσα που χρησιμοποιεί για την επίτευξη των σκοπών της και την εξασφάλιση της ατιμωρησίας των μελών της. Περιγράφει πέντε στοιχεία που συνοδεύουν την εγκληματική δράση:

- Συστηματικός παράνομος προσπορισμός οικονομικού οφέλους, που προέρχεται από εξειδικευμένες και μεγάλης κλίμακας δραστηριότητες.
- Ιεραρχική δομή στο πλαίσιο ενός συστήματος καθορισμένων σχέσεων με αμοιβαίες υποχρεώσεις και προνόμια, καθώς και καταμερισμός εργασίας.
- Χρήση πραγματικών ή απειλούμενων πράξεων βίας, τόσο προς το εσωτερικό της οργάνωσης για τη διατήρηση της πειθαρχίας, όσο και προς το εξωτερικό για την επίτευξη στόχων.
- Μονοπωλιακός έλεγχος ή δημιουργία ζωνών επιρροής σε διάφορες επιχειρήσεις ή γεωγραφικές περιοχές.
- Διασυνδέσεις με πολιτικούς, εφαρμοστές των ποινικών νόμων, επιχειρηματίες, δικηγόρους, συνδικαλιστές και κοινωνικούς ή οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία των μελών και την επίτευξη των στόχων της εγκληματικής οργάνωσης.

Ο Κουράκης¹⁸ αποδέχεται την παραδοσιακή αντίληψη της εγκληματικής οργάνωσης, ως μόρφωμα μαφιόζικου τύπου ή οποία δεν έχει αποκλειστικά οικονομική στόχευση αλλά επιθυμεί και την απόκτηση

¹⁷ Βλ. Σπινέλλη Κ., «Εγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις-Πανεπιστημιακές Παραδόσεις», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1985, σελ. 109-110.

¹⁸ Βλ. Κουράκης Ν., «Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα», στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 173 επ.

πολιτικής ισχύος. Η παραδοχή του αυτή, του επιτρέπει την υπαγωγή της τρομοκρατίας στο οργανωμένο έγκλημα¹⁹.

Ακόμη, προτείνει έναν ορισμό για το οργανωμένο έγκλημα. Ο εν λόγω ορισμός περιλαμβάνει τέσσερα χαρακτηριστικά στοιχεία τα οποία είναι τα εξής:

- Οργάνωση με διαρθρωμένη ιεραρχία, αυστηρή κατανομή καθηκόντων και εσωτερικό κανονισμό επιβολής εξοντωτικών κυρώσεων για όσους αθετούν τους βασικούς κανόνες της οργάνωσης.
- Ορθολογικός σχεδιασμός και σταθερή επιδίωξη μιας αθέμιτης δραστηριότητας που στοχεύει σε μαζική διάπραξη παρανομιών και σε μεγάλα οικονομικά ή αλλά οφέλη.
- Χρησιμοποίηση βίας ή απειλών προς επίτευξη των σκοπών της οργάνωσης, εφόσον αλλά πιο ήπια μέτρα όπως η δωροδοκία δεν δύναται να επιφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- Ύπαρξη άφθονων οικονομικών μέσων, πολιτικής επιρροής, σύγχρονης τεχνολογίας και νομικού επιτελείου, μέσω των οποίων επιδιώκεται η επίτευξη των αθέμιτων σκοπών.

Ο Αλεξιάδης²⁰, προβαίνει καταρχήν σε μια διάκριση μεταξύ «συμμοριών» και «εγκληματικών οργανώσεων». Σύμφωνα με αυτόν, οι συμμορίες διακρίνονται από έλλειψη οργανωτικής δομής και πειθαρχίας. Η ιεράρχηση των μελών στην ομάδα στηρίζεται περισσότερο στη σωματική ρώμη, παρά σε άλλες ικανότητες. Ωστόσο η μακροχρόνια δράση τους δύναται να επιφέρει την μετεξέλιξη τους σε εγκληματικές οργανώσεις.

Όσον αφορά τις εγκληματικές οργανώσεις, αποτελούν ομάδες τριών ή περισσότερων εγκληματιών, που διακρίνονται από το στοιχείο της

¹⁹ Βλ. Κουράκης Ν., «Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα», στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 188-189.

²⁰ Βλ. Αλεξιάδης Στ., «Εγκληματολογία», Εκδόσεις Σάκκουλα, 1989, σελ. 216.

προγραμματισμένης διάρκειας στο χρόνο, την οργανωμένη δομή και την επιδίωξη της διάπραξης σοβαρών εγκλημάτων.

Τέλος, ο Λίβος²¹, υποστηρίζει ότι η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος εμπεριέχει απαραίτητως τρία συστατικά στοιχεία.

Πρώτον, συνιστά εγκληματική οργάνωση επιχειρηματικού χαρακτήρα, η οποία δεν επιβάλλεται να είναι ιεραρχικά δομημένη, αλλά αρκεί να έχει συγκροτήσει ένα εγκληματικό δίκτυο δράσης.

Δεύτερον, δραστηριοποιείται στην παράνομη αγορά και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρει είναι παράνομα ή συνιστούν από μόνα τους αξιόποινη πράξη.

Και τρίτον, προκειμένου να δραστηριοποιηθεί επιτυχώς στην παράνομη αγορά η εγκληματική οργάνωση καταφεύγει σε κάθε μορφή βίας ή απειλής, ενώ για να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο εξάρθρωσης της, χρησιμοποιεί τη διαφθορά.

1.3.ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Η φύση του οργανωμένου εγκλήματος προσιδιάζει στη φύση της τρομοκρατίας και του οικονομικού εγκλήματος, εμφανίζοντας ωστόσο αξιοσημείωτες διαφορές.

Καταρχήν, οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία νοούνται γενικά ως δυο διαφορετικά είδη εγκληματικότητας, ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις

²¹ Βλ. Λίβος Ν., «Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του», στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 51 επ.

ο τρόπος πραγμάτωσης τους συγκλίνει ουσιαστικά ή παρατηρείται δράση από κοινού, με στόχο τον προσπορισμό ωφελειών από κάθε πλευρά.

Ως προς τις ομοιότητες του οργανωμένου εγκλήματος και της παραδοσιακής τρομοκρατίας²², η δράση των δυο αυτών τύπων οργανώσεων θεωρείται διεθνώς ως εγκληματική, ανεξαρτήτως των κινήτρων, βασίζονται στην επιβίωση και λειτουργία τους στην μυστικότητα και καταφεύγουν με ευκολία στη χρήση βίαιων μέσων προς εξυπηρέτηση των σκοπών τους. Διαθέτουν κάποια μορφή κάθετης ιεραρχικής δομής, μετά ανώτερα-ηγετικά κλιμάκια να χαράσσουν τις κατευθυντήριες γραμμές της οργάνωσης και τα κατώτερα κλιμάκια να αποτελούν τον εκτελεστικό βραχίονα αυτής.

Η συνεργασία αυτών των τύπων οργανώσεων, πέρα των αμφίδρομων οικονομικών ωφελειών, προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και σε άλλους τομείς. Εμβαθύνοντας²³, οι δυο τύποι οργανώσεων δύναται να ανταλλάσουν πληροφορίες ως προς τους τρόπους νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, να ανταλλάσουν πληροφορίες σχετικά με την εύρεση εξειδικευμένων υπηρεσιών, αγαθών ή πόρων (για παράδειγμα πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα, όπλα και κρησφύγετα) ή σχετικά με την προσέγγιση διεφθαρμένων κρατικών αξιωματούχων που θα συγκαλύψουν την δραστηριότητα τους και θα τους διασφαλίσουν την ατιμωρησία των μελών τους. Επιπλέον, σε επίπεδο επιχειρησιακής δράσης, ανάλογα με την εξειδίκευση των μελών τους και τις ιδιαίτερες ικανότητες τους, δύναται να ανταλλάσουν γνώσεις, υλικοτεχνικές υποδομές και τεχνοτροπία ως προς την μεθοδολογία διάπραξης αξιόποινων πράξεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα σύνδεσης των δυο τύπων οργανώσεων, συνιστά το φαινόμενο της ναρκο-τρομοκρατίας (narco-terrorism), δηλαδή η σχέση των καρτέλ διακίνησης ναρκωτικών ουσιών με

²² Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 125.

²³ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 126-127.

τρομοκρατικές οργανώσεις, κυρίως στις χώρες παραγωγής ναρκωτικών ουσιών, στην Λατινική Αμερική²⁴.

Η ύπαρξη ενός τέτοιου «συνδέσμου» (nexus), χαίρει της υποστήριξης αρκετών ερευνητών-συγγραφέων και ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται για την εξήγηση της ποικιλίας των σχέσεων και της αλληλεπίδρασης μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Ο «σύνδεσμος» αυτός δύναται να εκδηλώνεται μέσω της μορφής του συνεταιρισμού, της συμμαχίας, της συνεργασίας, της συμβολής, της σύγκλισης ή της επιβίωσης και δεν έχει μόνιμο ή μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, εξαιτίας του γεγονότος ότι, πρώτον υφίσταται έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κοινού στόχου και δεύτερον, οι δυο αυτοί τύποι οργανώσεων είναι ομάδες «υψηλής διακινδύνευσης», με συνέπεια να παρουσιάζεται απροθυμία στη σύμπλευση τους, καθώς αυτή θα προσέδιδε επιπλέον διακινδύνευση στην άσκηση των ενεργειών τους. Επομένως, είναι πιθανότερο οι οργανώσεις αυτές να προβαίνουν σε βραχυπρόθεσμους «γάμους ευκολίας» στις περιπτώσεις που τα δυνητικά αμοιβαία οφέλη ξεπερνούν την οξυμμένη έκθεση στον κίνδυνο²⁵.

Πέραν των ομοιοτήτων και της συνεργασίας του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, εντοπίζεται και μια σειρά διαφορών. Καταρχήν, η αποκόμιση οικονομικών ωφελημάτων, αποτελεί για την εγκληματική οργάνωση αυτοσκοπό ενώ για την τρομοκρατική οργάνωση συνιστά μέσο χρηματοδότησης του ένοπλου αγώνα, στον οποίο επιδίδεται²⁶. Ως προς την επιλογή των προσώπων τα οποία πληγώνονται από την εγκληματική τους δραστηριότητα, το οργανωμένο έγκλημα θίγει με τη δράση του πρόσωπα, από τα οποία μπορεί να αποκομίσει

²⁴ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 119.

²⁵ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ.124.

²⁶ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 128.

οποιοδήποτε οικονομικό ή υλικό κέρδος ή να εξασφαλίσει την υποταγή τους ενώ αντίθετα η τρομοκρατική οργάνωση, ορμώμενη από το εκάστοτε ιδεολογικό υπόβαθρο και τα πολιτικά της κίνητρα, θίγει πρόσωπα πολιτικού ενδιαφέροντος, τα οποία φέρουν συνήθως θέσεις εξουσίας.

Όσον αφορά τη σχέση αυτών των δυο οργανώσεων με το Κράτος και πώς αυτές το αντιλαμβάνονται, η διαφορά τους καθίσταται ακόμα πιο εμφανής²⁷. Το οργανωμένο έγκλημα, αναγνωρίζει τους πολιτειακούς θεσμούς, τους ενστερνίζεται απόλυτα, προσπαθεί να τους ελέγξει και στοχεύει στη φθορά ή στη σήψη τους ώστε να επιτύχει τους σκοπούς του. Αντίθετα, η τρομοκρατική οργάνωση, σύμφωνα με τις ιδεολογικές της πεποιθήσεις, δεν αποδέχεται το θεσμό του Κράτους, δεν επιθυμεί να τον μεταβάλλει προς όφελος της, αλλά επιδιώκει διακαώς, μέσω της χρήσης βίας, την αποσταθεροποίηση του υπάρχοντος πολιτικού και πολιτειακού συστήματος και την ριζική αναμόρφωση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

Ομοιότητες και διαφορές επισημαίνονται μεταξύ του οργανωμένου και του οικονομικού εγκλήματος.

Τόσο το οργανωμένο όσο και το οικονομικό έγκλημα έχουν ως κύρια επιδίωξη την επίτευξη του μέγιστου δυνατού κέρδους και δρουν παρασιτικά εις βάρος της υγιούς, νόμιμης οικονομίας²⁸. Με εξαίρεση τη χρήση βίας από το οργανωμένο έγκλημα, οι δυο τύποι οργανώσεων καταφεύγουν σε ίδιες μεθόδους δράσης, όπως για παράδειγμα η δωροδοκία, οι αθέμιτες παροχές και η εξαγορά συνειδήσεων²⁹.

Όσον αφορά τις διαφορές, αρχικά σε επίπεδο ορολογιών, οι όροι οργανωμένο και οικονομικό αναφέρονται σε δυο διαφορετικά επίπεδα. Ο

²⁷ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 129-131.

²⁸ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 144.

²⁹ Βλ. Αλεξιάδης Στ., «*Εγκληματολογία*», Εκδόσεις Σάκκουλα, 1989, σελ. 235-242.

πρώτος χαρακτηρίζει ένα τρόπο δράσης ενώ ο δεύτερος αναφέρεται σε τομείς δραστηριοτήτων και κατηγορίες πράξεων. Δηλαδή, το οργανωμένο έγκλημα δύναται να πραγματώνεται με την μορφή οικονομικού εγκλήματος, ωστόσο δεν ισχύει το αντίθετο καθώς το οικονομικό έγκλημα μπορεί να τελείται με τρόπο χρονικά ασυνεχή, μη οργανωμένο, ακόμα και από ένα άτομο³⁰.

Συνήθως, το οικονομικό έγκλημα δραστηριοποιείται στα όρια της νόμιμης αγοράς, εκμεταλλεύεται τα νομικά και τα θεσμικά κενά της προκειμένου να επιτευχθούν οι επιχειρηματικοί του στόχοι, με αποτέλεσμα, ακόμα και νομίμως παραγόμενα αγαθά να διαθέτονται παράνομα. Από την άλλη πλευρά, το οργανωμένο έγκλημα κινείται ολοκληρωτικά στα πλαίσια της παράνομης αγοράς και τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που διαθέτει αποτελούν προϊόντα εγκλήματος. Με άλλα λόγια, το οικονομικό έγκλημα διαπράττεται από νόμιμες επιχειρήσεις και απευθύνεται καταρχήν στη νόμιμη αγορά και δευτερεύοντος στην παράνομη αγορά, ενώ το οργανωμένο έγκλημα απευθύνεται πρωτίστως στην παράνομη αγορά και σε εξαιρετικές περιπτώσεις στη νόμιμη αγορά³¹.

Τέλος, το οικονομικό έγκλημα φαντάζει ως ο φτωχός συγγενής του οργανωμένου εγκλήματος μιας και το πρώτο έχει περιορισμένο πεδίο δράσης και επιλογών, ενώ το δεύτερο απολαμβάνει ένα τεράστιο χώρο δραστηριοποίησης.

³⁰ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α΄: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 163.

³¹ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 147.

1.4. ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Σήμερα, οι δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένες μόνο χώρες, έχουν ξεφύγει από τα στενά όρια των εκάστοτε εθνικών συνόρων, με συνέπεια να παρατηρείται μια τάση διεθνοποίησης του εν λόγω φαινομένου. Ο Λίβος³², παρουσιάζει μια σειρά παραγόντων οι οποίοι συνέδραμαν δραστικά στην όξυνση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος:

- Η προϊούσα διεθνοποίηση της οικονομίας που συντελέστηκε με την κατάργηση του κρατικού παρεμβατισμού και την άρση των πάσης φύσεως προληπτικών ελέγχων. Ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο, μετά την άρση των περισσότερων συνοριακών ελέγχων, η υφιστάμενη ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και η ελεύθερη μετακίνηση των προσώπων διευκολύνει τις ενέργειες των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων.
- Η πολιτική, κοινωνική και γεωγραφική ευπάθεια των περισσότερων κρατών της Ευρώπης. Η κατάρρευση των πρώην σοσιαλιστικών κρατών συντέλεσε στην εξασθένηση του κρατικού μηχανισμού, με συνέπεια την εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο παράλληλα σε πολλές περιπτώσεις αντικατέστησε τους ανυπάρχοντες επίσημους κρατικούς θεσμούς.
- Η αλματώδης ανάπτυξη και πρόοδος στον τομέα της τεχνολογίας και των μεταφορών, διευκόλυνε τις επικοινωνίες μεταξύ των μελών του οργανωμένου εγκλήματος και υποβοήθησε την συγκάλυψη των ενεργειών τους.
- Ο εκσυγχρονισμός του τραπεζικού συστήματος και η προσφορά νέων τραπεζικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την ελλιπή θεσμική θωράκιση αυτού και της κεφαλαιαγοράς, πρόσφερε τη δυνατότητα

³² Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α΄: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 18-22.

νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (πλυντήρια «βρώμικου χρήματος»).

- Η διοικητική και περιφερειακή αποκέντρωση, συνέπεια της οποίας υπήρξε η αυτοτέλεια των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και η παντελής έλλειψη ελέγχου από την κεντρική διοίκηση, οδήγησε στην διαιώνιση της διαφθοράς.
- Η δημιουργία σε παγκόσμια κλίμακα μεγάλων αστικών κέντρων. Ο μεγάλος πληθυσμός, η πολυπολιτισμικότητα, η σχετική ευμάρεια και το πρότυπο του υπερκαταναλωτισμού, συντελούν στη δημιουργία μιας τεράστιας αγοράς ζήτησης, ζήτηση την οποία καλύπτει ως προς τα παράνομα προϊόντα και υπηρεσίες το οργανωμένο έγκλημα.
- Η έλλειψη σύγχρονης οργανωτικής δομής και επαρκούς θεσμικού πλαισίου και η βραδύτητα των ενεργειών από την μεριά του κράτους για την αντιμετώπιση των νέων μορφών εγκληματικότητας.
- Η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, η δημιουργία παγκόσμιας αγοράς και η ευκολία με την οποία πραγματοποιούνται λογιστικά οι διεθνείς συναλλαγές μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, συντελούν στην δημιουργία ευμενών συνθηκών «ξεπλύματος» χρημάτων από εγκληματικές δραστηριότητες.
- Η βραδυκίνητη, προβληματική διεθνής αστυνομική και δικαστική συνεργασία, που τεκμαίρεται στην διαφορετική νομική αντιμετώπιση, τον τρόπο επιχειρησιακής δράσης κατά του οργανωμένου εγκλήματος και την απροθυμία των εθνικών διωκτικών υπηρεσιών για συνεργασία με αλλοδαπές υπηρεσίες υπό τον φόβο εμπλοκής στα εσωτερικά θέματα του εκάστοτε εθνικού Κράτους.
- Η γενικότερη υποβάθμιση των κοινωνικό-ηθικών αξιών και η εξασθένηση του επαγγελματικού και υπαλληλικού ήθους.

1.5. ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ: ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΟΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η διεθνοποίηση του φαινομένου, σε επίπεδο διεθνούς νομοθετικής πρωτοβουλίας, το Μάιο του 1973 έγινε η πρώτη απόπειρα ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος στα πλαίσια της διακρατικής συμφωνίας μεταξύ της Ελβετίας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε θέματα Ποινικού Δικαίου.

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό³³, οργανωμένη εγκληματική ομάδα, νοείται μία ένωση ή ομάδα προσώπων η οποία συγκροτήθηκε για ένα μεγάλο ή αορίστου διάρκειας χρονικό διάστημα, με σκοπό να επιτύχει με, εν μέρει ή καθ' ολοκληρίαν, παράνομα μέσα, την εξασφάλιση εσόδων ή άλλων χρηματικών αξιών ή οικονομικών οφελών για λογαριασμό δικό της ή τρίτων και να αποτρέψει την ποινική δίωξη των παράνομων ενεργειών της. Για να επιτύχει τους σκοπούς της, με μεθοδικό και συστηματικό τρόπο, χρησιμοποιεί, τουλάχιστον εν μέρει, μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, πράξεις βίας ή εκφοβίζει τρίτους με τη διάπραξη ή την απειλή διάπραξης αξιόποινων πράξεων, ενώ ταυτόχρονα είτε επιδιώκει την απόκτηση πολιτικής και οικονομικής επιρροής, ιδιαίτερα δε σε πολιτικά σώματα ή οργανώσεις, δημόσια διοίκηση, δικαιοσύνη, επιχειρήσεις, εργοδοτικές οργανώσεις, εργατικά συνδικάτα ή άλλες ενώσεις εργαζομένων, είτε εντάσσει μέλη της τυπικά ή άτυπα σε μία ή περισσότερες παρεμφερείς ενώσεις ή ομάδες, από τις οποίες τουλάχιστον μια ασχολείται με τις ανωτέρω περιγραφόμενες δραστηριότητες.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρχικά επιχειρήθηκε μέσω της Συμφωνίας *Schengen*³⁴ και της Σύμβασης *Europol*³⁵, να προσδιοριστεί η

³³ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 102-103.

³⁴ Νόμος 2514/1997, άρθρα 40§7 και 41§4.

³⁵ Νόμος 2605/1998.

έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, μέσω της ενδελεχούς, εξουθενωτικής περιγραφής όλων των ειδών βαριάς διεθνούς εγκληματικότητας. Υπό αυτό το σκεπτικό, ως οργανωμένο έγκλημα δύναται να νοηθεί η εγκληματική δραστηριότητα μιας ομάδας ατόμων, η οποία προβαίνει σε πληθώρα σοβαρών αξιόποινων πράξεων, οι οποίες τελούνται ενίοτε κατά τρόπο οργανωμένο.

Το Δεκέμβριο του 1994 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε, ότι επιβάλλεται να εφαρμοσθούν κατάλληλες μέθοδοι, ώστε η Ένωση να αποκτήσει ένα κοινό και ομοιογενές σύστημα συστηματικής συλλογής, ανάλυσης και διάθεσης πληροφοριών³⁶. Προς επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου καταρτίστηκε, από ομάδα εμπειρογνομώνων στη Χάγη, έγγραφο στο οποίο καθορίζονται δυο κατευθύνσεις³⁷: 1. Προσδιορισθήκαν έντεκα ελάχιστα κοινά χαρακτηριστικά που περιγράφουν τις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, με στόχο την υποβοήθηση των Κρατών-μελών κατά τη σύνταξη των εθνικών τους εκθέσεων και 2. Θεσπίστηκε κοινός μηχανισμός για την συλλογή στοιχείων, σχετικών με τις εγκληματικές πρακτικές ομάδων, με παράλληλη σύσταση να συμμορφώνονται οι εθνικές εκθέσεις προς το περιεχόμενο του. Ο καταρτισθείς κατάλογος εμπεριέχει τα παρακάτω ενδεικτικά χαρακτηριστικά στοιχεία³⁸:

1. Συνεργασία μεταξύ περισσότερων των δυο προσώπων.
2. Καταμερισμός καθηκόντων.
3. Μεγάλη ή απροσδιόριστη χρονική διάρκεια.
4. Ύπαρξη πειθαρχίας.
5. Υπόνοιες διάπραξης σοβαρών ποινικών εγκλημάτων.
6. Εγκληματική επιχείρηση σε διεθνές επίπεδο.
7. Χρήση βίας ή άλλων κατάλληλων μέσων για εκφοβισμό.

³⁶ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 105.

³⁷ Βλ. Χλούπης Γ., «*Διασυνοριακό και Υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2005, σελ. 49-52.

³⁸ Παράρτημα Γ' του Εγγράφου *E.U. Doc 12247/1/94*, Rev 1 ENFOPOL 161.

8. Χρήση εμπορικών ή επιχειρηματικών δομών.
9. Εμπλοκή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
10. Άσκηση επιρροής στους πολιτικούς, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τη δημόσια διοίκηση, τις δικαστικές αρχές και την οικονομία.
11. Βασικός στόχος η επιδίωξη του κέρδους ή της δύναμης.

Βάσει του συγκεκριμένου καταλόγου, για να υπαχθεί μια εγκληματική ομάδα στις τάξεις του οργανωμένου εγκλήματος, επιβάλλεται να συντρέχουν τουλάχιστον έξι από τα παραπάνω στοιχεία, μεταξύ των οποίων είναι αναγκαία η συνδρομή των στοιχείων 1, 3, 5 και 11. Επίσης, το 1999 το στοιχείο 1 μεταβλήθηκε, ορίζοντας ότι η εγκληματική ομάδα θα πρέπει να συγκροτείται από τουλάχιστον τρία άτομα³⁹.

Ωστόσο, η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος θα μπορούσε να κριθεί ατελέσφορη, εξαιτίας του προβλήματος του κατακερματισμού του ευρωπαϊκού ποινικού χώρου. Προς αντιμετώπιση της δυσχέρειας αυτής και για την δημιουργία ενός ενιαίου ανακριτικού χώρου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά τις αντιδράσεις των Κρατών-μελών, προέβη στη θέσπιση του θεσμού του ευρωπαϊκού Εισαγγελέα⁴⁰.

Πιο συγκεκριμένα, το Φεβρουάριο του 2002, με την υπ' αριθ. 2002/187/ΔΕΥ απόφαση του Συμβουλίου, συνεστήθη η Μονάδα *Eurojust*⁴¹, η οποία έχει γενική αρμοδιότητα για την καταπολέμηση σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος αλλά και άλλων σοβαρών διασυνοριακών ή υπερσυνοριακών αξιόποινων πράξεων. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της ιδρυτικής απόφασης, στόχοι της *Eurojust* αποτελούν ο

³⁹Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 106.

⁴⁰ Βλ. Λίβος Ν. , «Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 40.

⁴¹ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «L 063», 06/03/2002, σελ. 0001-0013.

συντονισμός, η συνεργασία και η υποστήριξη των διωκτικών αρχών των Κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το στάδιο διεξαγωγής μιας ανακριτικής φύσεως έρευνας⁴².

Η επέμβαση της *Eurojust*, προκύπτει κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης από αρμόδια αρχή ενός Κράτους-μέλους και προϋποθέτει την διεξαγωγή μιας ανακριτικής έρευνας, που έπεται της τέλεσης μιας αξιόποινης πράξης από τις αναφερόμενες στο άρθρο 4 της ιδρυτικής απόφασης. Η εν λόγω έρευνα επιβάλλεται να αφορά δυο ή περισσότερα Κράτη-μέλη⁴³.

Τέλος, ώθηση σπουδαίας σημασίας στην ευρωπαϊκή δικαστική συνεργασία μεταξύ των Κρατών-μελών, δίνει η καθιέρωση του θεσμού του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και των διαδικασιών παράδοσης μεταξύ των Κρατών-μελών, που κυρωθήκαν με τη υπ' αριθ. 2002/584/ΔΕΥ απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου⁴⁴. Μέσω του συγκεκριμένου θεσμού επιτυγχάνθηκε η απλούστευση και η ταχύτητα των διαδικασιών απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, στα πλαίσια της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων. Στην ελληνική έννομη τάξη, ο θεσμός του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εισήχθη με το νόμο 3251/2204.

Εν συνεχεία, το Δεκέμβριο του 2000, η Διεθνής Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος (transnational organized crime), γνωστή και ως Σύμβαση του Παλέρμο, αποτελεί την πιο αξιοσημείωτη προσπάθεια εξεύρεσης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, σε υπερεθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με το

⁴² Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ.42-43.

⁴³ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 43.

⁴⁴ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «L 190», 18/07/2002, σελ. 1-20.

άρθρο 2 εδάφιο α' της Σύμβασης του Παλέρμο, ως οργανωμένη εγκληματική ομάδα ορίζεται μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων, που υφίσταται για κάποια χρονική περίοδο και ενεργεί από κοινού, με σκοπό να τελέσει ένα ή περισσότερα σοβαρά εγκλήματα ή αδικήματα, έτσι ώστε να προσπορισθεί, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος.

Ως σοβαρά εγκλήματα, σύμφωνα με το άρθρο 2 εδάφιο β' της ίδιας Σύμβασης, νοούνται παραβατικές συμπεριφορές που επισύρουν ποινή στέρησης της ελευθερίας μέγιστης διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων ετών ή βαρύτερη ποινή⁴⁵.

Επιπροσθέτως, αναφέρεται ότι η Σύμβαση του Παλέρμο, είναι μείζονος συμβολικής και ουσιαστικής σημασίας, καθώς εκφράζει τη διεθνή απαξία και αποστροφή προς τους τρόπους και το αντικείμενο του οργανωμένου εγκλήματος. Η Σύμβαση συνοδεύεται από τρία σημαντικά Πρωτόκολλα, το Πρωτόκολλο «για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της διακίνησης προσώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών», το Πρωτόκολλο «κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα» και τέλος, το Πρωτόκολλο «κατά της παράνομης κατασκευής και διακίνησης όπλων και πυρομαχικών»⁴⁶.

Ο Έλληνας νομοθέτης ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, θέσπισε το νόμο 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματιών οργανώσεων», παρά τις υφιστάμενες αντιδράσεις εξαιτίας των περιορισμών των ατομικών ελευθεριών που το συγκεκριμένο νομοθέτημα επέσυρε⁴⁷. Με το νόμο αυτό, ο νομοθέτης αντικατέστησε το άρθρο 187 περί «σύστασης και συμμορίας» του Ειδικού Μέρους του ΠΚ, το οποίο μετονόμασε σε «εγκληματική οργάνωση». Σύμφωνα με την

⁴⁵ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 104. υπ. 73.

⁴⁶ Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση του Παλέρμο μαζί με τρία συμπληρωματικά Πρωτόκολλα της, με το Νόμο 3875/2010.

⁴⁷ Βλ. Μανωλεδάκη Ι., «*Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα)*», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, σελ. 54-55.

διατύπωση της Εισηγητικής Έκθεσης του εν λόγω νόμου, η εγκληματική οργάνωση οριοθετείται μέσω της χρήσης τριών κριτηρίων, ενός ποσοτικού, ενός ποιοτικού και ενός χρονικού. Συνεπώς προκειμένου να υπαχθεί η δράση μια εγκληματικής ομάδας στους κόλπους του οργανωμένου εγκλήματος, επιβάλλεται να είναι «δομημένη», να συγκροτείται από τουλάχιστον τρία άτομα και να έχει διαρκή δράση, με την οποία σκοπεύει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων, από τα ενδεικτικά αναφερόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 187 ΠΚ κακουργήματα.

Επιπλέον, με το άρθρο 5 του νομοθετήματος εισάγεται για πρώτη φορά στην εγχώρια έννομη τάξη η ανάλυση του D.N.A. ως ανακριτική πράξη⁴⁸, ενώ παράλληλα ρυθμίζεται και το ζήτημα διαχείρισης και ταξινόμησης του σε τράπεζες δεδομένων⁴⁹. Το άρθρο 6 έχει και αυτό σπουδαία σημασία, καθώς εισάγονται πλέον επισήμως οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, ως πολύτιμα εργαλεία εξάρθρωσης της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας. Άλλο ένα βασικό στοιχείο του εν λόγω νόμου είναι οι διατάξεις των άρθρων 9 και 10 όπου για πρώτη φορά μεριμνάται ένα καθεστώς ειδικής προστασίας για μάρτυρες, δικαστικούς λειτουργούς και για άτομα συνεργαζόμενα με τις διωκτικές υπηρεσίες⁵⁰.

Τέλος, παρατηρείται ότι ο νομός 2928/2001 υιοθετεί εν μέρει τα εννοιολογικά στοιχεία της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος συγκριτικά με αυτά της Σύμβασης του Παλέρμο, καθώς δεν γίνεται μνεία περί προσπορισμού οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους. Αυτό συνέβη

⁴⁸ Βλ. Σπινέλλη Κ., «Η Σύσταση Νο R (92) 1 για τη χρήση της ανάλυσης DNA στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης-Αξιοποιήσεις χωρίς καταχρήσεις;», ΠοινΧρ 2001, σελ. 286-288.

⁴⁹ Βλ. Άρθρο 200^Α ΚΠΔ

⁵⁰ Βλ. Λίβος Ν. , «Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 87-89.

ενδεχομένως ώστε να αντιμετωπιστεί με τον ίδιο νόμο και το φαινόμενο της τρομοκρατίας, ο σκοπός του οποίου είναι καταρχήν πολιτικός⁵¹.

Τέλος, σημαντική προσθήκη στην ελληνική έννομη τάξη για την πρόληψη και την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος είναι η υιοθέτηση της Σύμβασης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol)⁵², η οποία κυρώθηκε με το νόμο 2605/1998 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του νόμου 3002/2002.

⁵¹ Βλ. Τζαννετής Α., «*Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ*», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1016-1017.

⁵² Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 316, 27/11/1995, σελ. 1-33.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

253^A ΚΠΔ

2.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έξαρση του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο με μηχανισμούς τρομοκρατίας, διαφθοράς, πολιτικής επιρροής και διεθνών διασυνδέσεων που διαθέτει, καταφέρνει συχνά να εξουδετερώνει ή να προλαμβάνει τις παραδοσιακές μορφές αστυνομικής δράσης, η έννομη τάξη εισάγει μεθόδους εξαιρετικής καταστολής με κύριο στόχο την εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης και την τιμώρηση τόσο των ηγετικών στελεχών όσο και των μελών του εκτελεστικού βραχίονα⁵³.

Οι εν λόγω μέθοδοι, αποκαλούνται ειδικές ανακριτικές πράξεις, πηγάζουν από τη θέσπιση νόμων για την επέκταση των προληπτικών ελέγχων με στόχο την αποτροπή της οργανωμένης, βαριάς εγκληματικότητας και αφορούν την επέκταση των αστυνομικών αρμοδιοτήτων σε προστάδια του εγκλήματος. Τελούνται υπό άκρα μυστικότητα⁵⁴ και στοχεύουν στη διατήρηση των στοιχείων της συνωμοτικότητας και της στεγανότητας που διέπουν τη δράση μια εγκληματικής οργάνωσης, ώστε να αναδειχθεί ο οργανωτικός ιστός και ο τρόπος λειτουργίας της. Επιπλέον, βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα τους συνιστά η παράκαμψη της αρχής της υποχρεωτικής δίωξης των εγκλημάτων, η τέλεση των οποίων έχει περιέλθει στη γνώση των αρμόδιων

⁵³ Βλ. Λίβος Ν. , «*Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α΄: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 8-9.

⁵⁴ Βλ. Δαλακούρας Θ., «*Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001*», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1022-123.

διωκτικών αρχών και η τυπική ποινική δίωξη αδρανεί, για όσο χρονικό διάστημα είναι αναγκαίο για την πλήρη εξιχνίαση και εξάρθρωση της ερευνώμενης εγκληματικής οργάνωσης⁵⁵.

Η απόλυτη μυστικότητα που διέπει τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων υφίσταται διότι αυτές διενεργούνται δίχως την γνώση του υποκειμένου σε αυτές. Κατά συνέπεια, προκαλείται απόκλιση από βασικές εγγυητικές αξίες και ειδικότερα το τεκμήριο αθωότητας και την απορρέουσα από αυτό αρχή την ισχύος των ενδείξεων, την αρχή της εσωτερικής δημοσιότητας και του έγγραφου χαρακτήρα της ανάκρισης (άρθρα 97 και 241 ΚΠΔ), την απορρέουσα από την αρχή της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 §1 Συντ.) αρχή του μη εξαναγκασμού σε αυτοενοχοποίηση, το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου, το δικαίωμα της ισότητας των όπλων των διαδίκων, το δικαίωμα της κατ' αντιπαράσταση εξέτασης και τελικά το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (άρθρο 6 § 1 ΕΣΔΑ⁵⁶)⁵⁷. Επιπλέον, ελλοχεύει ο κίνδυνος της μετακύλησης του «βάρους απόδειξης» στον παραπεμθέντα κατηγορούμενο⁵⁸, βάσει του συγκεντρωθέντος υλικού των ειδικών ανακριτικών πράξεων και της προσβολής τρίτων προσώπων, μη εμπλεκόμενων σε εγκληματικές δραστηριότητες.

Για να γίνει ανεκτή από ένα Κράτους Δικαίου η βαρύτητα αυτών των προσβολών, προτείνεται η πρόβλεψη και κάποιων «μέτρων αποκατάστασης ή αλλιώς μεταγενέστερης εξισορρόπησης της μυστικότητας της διαδικασίας»⁵⁹, όπως για παράδειγμα η τήρηση

⁵⁵ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 645-646.

⁵⁶ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

⁵⁷ Βλ. Δαλακούρας Θ., «*Ανακριτική διεύθυνση, δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης*», στα Πρακτικά του 9^{ου} Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 242.

⁵⁸ Βλ. Δαλακούρας Θ., «*Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001*», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1023.

⁵⁹ Βλ. Καϊαφα-Γκμπάντι Μ., «*Μοντέλα επιτήρησης στο κράτος ασφάλειας και δίκαιη ποινική δίκη*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 95.

αναλυτικών πρωτοκόλλων στις περιπτώσεις της ανακριτικής διείδουσης και ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου υπεράσπισης του θιγόμενου προσώπου, στον οποίο χωρίς τη γνώση του κατηγορουμένου, να ανατίθεται η άσκηση του συνόλου των δικαιωμάτων του⁶⁰.

Η χρήση των εν λόγω ανακριτικών πράξεων προσδίδει στο ποινικό δίκαιο έναν προεξέχοντα αστυνομικό χαρακτήρα και καθιστά τα όρια μεταξύ πρόληψης και καταστολής του εγκλήματος εξαιρετικά δυσδιάκριτα και αδιαφανή⁶¹. Οι επικριτές της εφαρμογής των συγκεκριμένων ανακριτικών εργαλείων θεωρούν πως έχουν ιδιαίτερα επαχθή χαρακτήρα και πως θίγουν ευθέως θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες. Αν και παρουσιάζονται ως μέτρα προάσπισης της ίδιας της Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου στην πραγματικότητα, σύμφωνα πάντα με τους επικριτές τους, η χρήση τους επιβαρύνει υπέρμετρα τον πολίτη σε σχέση με την καταπολέμηση του εγκλήματος με συνέπεια να συντελούν στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας που αποτελείται από «υπόπτους» ή «σχεδόν υπόπτους»⁶².

Σύμφωνα με το άρθρο 253^A του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 6 του νόμου 2928/2001, όπως οι παράγραφοι 1 και 2 τροποποιήθηκαν με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 42 του νόμου 3251/2004, τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 4 του νόμου 4198/2013 και τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 14 του νόμου 4267/20014, αναφορικά με αξιόποινες πράξεις περιοριστικά

⁶⁰ Βλ. Μαργαρίτης Λ., «Ανακριτική διείδουση και δικαστικό Συμβούλιο (:άρθρο 253^A ΚΠΔ)», στα Πρακτικά του 9^{ου} Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 141.

⁶¹ Βλ. Λίβος Ν. , «Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος», Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ. 9.

⁶² Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 92.

αναφερόμενες σε συγκεκριμένα άρθρα του Ποινικού Κώδικα⁶³, η ανακριτική έρευνα συμπεριλαμβάνει πλέον και τη διενέργεια των εις αυτό το άρθρο τυποποιημένων ανακριτικών πράξεων. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι, η συνεχής διεύρυνση του καταλόγου των εγκλημάτων, για τα οποία επιτρέπεται η διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων υποσκάπτει την αρχή της ειδικότητας⁶⁴.

Με την ρύθμιση αυτή⁶⁵, ο Έλληνας νομοθέτης ανταποκρίθηκε στα προβλεπόμενα από το άρθρο 20 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, που υπογράφηκε στο Παλέρμιο της Ιταλίας το Δεκέμβριο του 2000. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου 2928/2001, οι αναφερόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις αποτελούν ήδη ισχύον δίκαιο την Ελλάδα, απλώς με το άρθρο 253^A του ΚΠΔ., ενιαιοποιήθηκαν και συστηματοποιήθηκαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

Οι προβλεπόμενες, επιτρεπτές ειδικές ανακριτικές πράξεις, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 253^A ΚΠΔ, είναι οι παρακάτω:

- i. Η ανακριτική διείσδυση.
- ii. Οι ελεγχόμενες μεταφορές.
- iii. Η άρση του απορρήτου των ανταποκρίσεων και της επικοινωνίας.
- iv. Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα.
- v. Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

⁶³ Βλ. Σεβαστίδης Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3007-3011.

⁶⁴ Βλ. Παπαχαραλάμπους Χ., «Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών», ΤιμηΤομ Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 2003, σελ. 1057-1058.

⁶⁵ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 508.

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις που προβλέπονται στο άρθρο 253^A ΚΠΔ εφαρμόζονται με απόλυτη μυστικότητα για καθορισμένα βαρυσήμαντα εγκλήματα, πραγματοποιώντας δικονομικούς και κυρίως εγκληματοπροληπτικούς σκοπούς⁶⁶.

Σε πρώτο στάδιο, στην παράγραφο 2 του άρθρου 6 του νόμου 2928/2001 περί «προστασίας του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», καθορίζονται οι προϋποθέσεις διεξαγωγής των ειδικών ανακριτικών πράξεων, οι οποίες επιβάλλεται να συντρέχουν σωρευτικά. Πιο συγκεκριμένα, σήμερα, οι εν λόγω ανακριτικές πράξεις τελούνται αποκλειστικά μόνο στην περίπτωση που συντρέχουν σωρευτικά⁶⁷ οι παρακάτω προϋποθέσεις:

i. Προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεσθεί κάποια από τις μνημονευόμενες στο άρθρο 253^A ΚΠΔ αξιόποινες πράξεις.

Οι ενδείξεις ή οι υπόνοιες ενοχής ως νομικές έννοιες συνθέτουν μια περίπλοκη κρίση στην οποία προβαίνει το εκάστοτε ανακριτικό ή δικαστικό όργανο ενόψει μια συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης και σε σχέση με ένα ή περισσότερα πρόσωπα, στα οποία πιστώνεται η τέλεση της. Πρόκειται για μια πιθανολόγηση, βασισμένη σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, σχετικά με την συνδρομή των στοιχείων της ποινικής υπόστασης του εγκλήματος που αποδίδεται στον κατηγορούμενο⁶⁸.

⁶⁶ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1022.

⁶⁷ Βλ. Αλεξιάδης Στ., «Ανακριτική», 6^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006, σελ. 220 και Μανωλεδάκη Ι., «Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα)», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, σελ. 162.

⁶⁸ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1993, σελ. 227 επ.

Οι ενδείξεις διακρίνονται σε απλές, επαρκείς και σοβαρές. Συνιστούν ποιοτικό μέγεθος, το οποίο δεν δύναται να αποδοθεί με ποσοτικά κριτήρια. Οι απλές ενδείξεις υποδεικνύουν την ελάχιστη πιθανότητα ενοχής, η οποία αρκεί για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας. Οι επαρκείς ενδείξεις⁶⁹ αποτυπώνουν μια βάσιμη πιθανολόγηση ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, ενώ οι σοβαρές ενδείξεις υποδεικνύουν έναν υψηλό βαθμό πιθανότητας ενοχής του κατηγορουμένου. Έτσι, η εξάρτηση της διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων από την ύπαρξη αυξημένου βαθμού ενδείξεων ενοχής συνιστά μια εγγυητική για τα ατομικά δικαιώματα επιλογή του νομοθέτη⁷⁰.

Ο νομοθέτης, γνωρίζοντας τον ιδιαίτερα επαχθή χαρακτήρα των ειδικών ανακριτικών πράξεων, για την χρησιμοποίησή τους αξιώνει την ύπαρξη ενδείξεων του μέγιστου βαθμού, δηλαδή την ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων τέλεσης αξιόποινων πράξεων από συγκεκριμένο δράστη. Προβαίνει στην εν λόγω αξίωση, καθώς οι επιταγές της αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 § 1 του Συντάγματος), η οποία διέπει όλους τους περιορισμούς των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, όπως και οι αρχές της αναγκαιότητας, της προσφορότητας και της απαγορεύσεως του υπέρμετρου ως επιμέρους εκφάνσεις της, εφαρμόζονται απαρέγκλιτα στην περίπτωση χρήσης των ειδικών ανακριτικών πράξεων⁷¹. Βάσει των προαναφερθέντων αυτών βασικών νομικών αρχών, «όσο δυσμενέστερη καθίσταται η θέση του κατηγορουμένου ή όσο σοβαρότερο είναι το μέτρο που λαμβάνεται εις βάρος του, τόσο περισσότερες υπόνοιες ή ενδείξεις επιβάλλεται να έχουν συγκεντρωθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση»⁷². Με

⁶⁹ Βλ. και Άρθρο 313 ΚΠΔ.

⁷⁰ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού», ΠοινΧρ 2005, σελ. 966.

⁷¹ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 664.

⁷² Βλ. Δαλακούρας Θ., «Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1993, σελ. 231.

αυτόν τον τρόπο, η ύπαρξη της αρχής της αναλογικότητας με τη μορφή των σοβαρών ενδείξεων, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για τη διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων δρα ευεργετικά, προς όφελος του προσώπου εναντίον του οποίου στρέφεται, καθώς συνιστά εγγύηση προστασίας από την αυθαιρεσία των διωκτικών οργάνων.

Η παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας συνεπάγεται την απαγόρευση αξιοποίησης των αποδεικτικών μέσων. Πρόκειται για αυτοτελή αποδεικτική απαγόρευση, δηλαδή δεν λαμβάνεται υπόψη αν υφίσταται προηγούμενη παράνομη δραστηριότητα των διωκτικών αρχών κατά την απόκτηση του αποδεικτικού υλικού, η αξιοποίηση του οποίου από μόνη της θα πρόσβαλλε θεμελιώδη έννομα αγαθά του ατόμου⁷³. Παραγκωνισμός της εν λόγω απαγόρευσης επισύρει την απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171 § 1 εδάφιο δ' ΚΠΔ λόγω παραβίασης των στοιχείων της δίκαιης δικής καθώς και υπέρβαση εξουσίας σύμφωνα με τα άρθρα 484 και 510 του ΚΠΔ⁷⁴.

ii. Η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξικνίαση των τρομοκρατικών πράξεων του άρθρου 187^A ή των λοιπών πράξεων που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 253^A ΚΠΔ είναι διαφορετικά αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής.

Με τη διάταξη αυτή τονίζεται η επικουρικότητα των ειδικών ανακριτικών πράξεων και η υποχρέωση για τήρηση της αρχής της αναλογικότητας⁷⁵.

Η διενέργεια ανακριτικών πράξεων διατάσσεται όταν συνιστά το μοναδικό αναγκαίο, πρόσφορο και λιγότερο επαχθές μέσο για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού της εξάρθρωσης της εγκληματικής οργάνωσης,

⁷³ Βλ. Α. Τζαννετής Α, «Η αξιόποινη απόκτηση αποδεικτικών μέσων, ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 177 παρ. 2 ΚΠΔ», ΠοινΧρ. 1998, σελ. 105 επ.

⁷⁴ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού», ΠοινΧρ 2005, σελ. 967.

⁷⁵ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1025.

δηλαδή έχει αποτύχει ή έχει κριθεί απρόσφορος οποιοσδήποτε άλλος τρόπος⁷⁶. Όταν η διενέργεια τους δεν αποτελεί το έσχατο μέσο, καθίστανται παράνομες.

Η «δυσχέρεια εξάρθρωσης» επιβάλλεται να είναι τέτοιας έντασης, που η αποφυγή διενέργειας της ειδικής ανακριτικής πράξης να την καθιστά με σημαντική πιθανότητα, που να εγγίζει τη βεβαιότητα, αδύνατη⁷⁷.

Με τον όρο «εξάρθρωση» νοούνται ενέργειες προληπτικού χαρακτήρα που κινούνται προς τη διαλεύκανση συγκεκριμένων αξιόποινων πράξεων και την απόδοση ποινικών ευθυνών σε συγκεκριμένα πρόσωπα.

Τέλος, αναφέρεται ότι η διάταξη αυτή επιβάλλεται να γίνεται αντιληπτή αποκλειστικά ως αρνητική περιοριστική προϋπόθεση διεξαγωγής των ειδικών ανακριτικών πράξεων, καθώς η χρήση του ενδέχεται να αμφισβητήσει την υπόσταση θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων⁷⁸.

Πέραν αυτών των δυο γενικών προϋποθέσεων διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων, σε τυπικό επίπεδο, επιβάλλεται πριν την πραγμάτωση τους, η έκδοση ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένου βουλεύματος που να τις επιτρέπει, σύμφωνα με τα άρθρα 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και 93 § 3 του Συντάγματος⁷⁹. Το βούλευμα αυτό, εκδίδεται από το αρμόδιο Δικαστικό

⁷⁶ Βλ. Σάμιος Θ., «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1041.

⁷⁷ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 664.

⁷⁸ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Ποινική Δικονομία, Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης, για νυν και «εν τω γεννάσθαι» ανακριτικούς υπαλλήλους», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 242.

⁷⁹ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Ποινική Δικονομία, Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης, για νυν και «εν τω γεννάσθαι» ανακριτικούς υπαλλήλους», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 243.

Συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως του Εισαγγελέα και αναντίλεκτα σε αυτό, γίνεται ρητή μνεία⁸⁰:

- i. Της αξιόποινης πράξεως για την εξιχνίαση της οποίας διατάσσεται η διενέργεια των εν λόγω ανακριτικών πράξεων.
- ii. Των σοβαρών ενδείξεων τέλεσης της αξιόποινης πράξης.
- iii. Του σκοπού διεξαγωγής των ειδικών ανακριτικών πράξεων.
- iv. Της αδυναμίας ή της ιδιαίτερης δυσχέρειας εξάρθρωσης της εγκληματικής οργάνωσης, γεγονός που επιτάσσει την αναγκαιότητα λήψης ειδικών και επαχθών ανακριτικών μέτρων.
- v. Της απολύτως αναγκαίας χρονικής διάρκειας διεξαγωγής των χρησιμοποιούμενων ειδικών ανακριτικών πράξεων.
- vi. Του προσώπου ή των προσώπων, κατά των οποίων επιφυλάσσεται η εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων και για τα οποία συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις συμμετοχής τους στη δράση της εγκληματικής οργάνωσης.
- vii. Αν εφαρμόζεται διάταξη Ειδικού Ποινικού Νόμου, που αφορά τη χρήση ειδικών ανακριτικών πράξεων, επιβάλλεται να προσδιορίζεται ο λόγος εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης.
- viii. Αν, κατ' εξαίρεση τα στοιχεία ή οι γνώσεις που αποκτήθηκαν θα χρησιμοποιηθούν για τη βεβαίωση εγκλήματος, τη σύλληψη των δραστών και την εξάρθρωση άλλης εγκληματικής οργάνωσης, τότε το Δικαστικό Συμβούλιο οφείλει να αποφανθεί ειδικά.

Αναφέρεται ότι αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο είναι το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, όταν την ανάκριση διεξάγει Πρωτοδίκης και το Συμβούλιο Εφετών, αν ο Ανακριτής είναι Εφέτης⁸¹.

⁸⁰ Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ*, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρου ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 665-666.

⁸¹ Βλ. Σεβαστιδης Χ., «*Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο*», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3030.

Σε εξαιρετικά πιεστικές, επείγουσες περιπτώσεις, η εν λόγω ειδική ανακριτική έρευνα δύναται να διαταχθεί από τον Εισαγγελέα ή τον Ανακριτή, οι οποίοι όμως υποχρεούνται να εισάγουν το ζήτημα ενώπιον του αρμόδιου Δικαστικού Συμβουλίου εντός αποκλειστικής προθεσμίας μέγιστης χρονικής διάρκειας των τριών ημερών. Ως εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις νοούνται εκείνες που δεν επιδέχονται καμία απολύτως χρονοτριβή, υπό την έννοια ότι η αναβολή διενέργειας της ειδικής ανακριτικής πράξης δύναται να επιφέρει την απώλεια της ευκαιρίας για άμεση εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης⁸².

Η κρίση του Δικαστικού Συμβουλίου στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν έχει μόνο τυπικό, επικυρωτικό χαρακτήρα, αλλά επεκτείνεται και στον έλεγχο της νομιμότητας και της σκοπιμότητας της ειδικής ανακριτικής πράξης που διέταξε ο Ανακριτής ή ο Εισαγγελέας. Σε περίπτωση που το Δικαστικό Συμβούλιο αποφανθεί ότι η εξεταζόμενη χρησιμοποιηθείσα ανακριτική πράξη δεν είναι νόμιμη ή σκόπιμη, τα αποδεικτικά μέσα που προέκυψαν από τη διενέργεια της δεν δύναται να αξιοποιηθούν⁸³.

Σε περίπτωση παρέλευσης της ορισμένης τριήμερης προθεσμίας, η ισχύς της σχετικής διάταξης του Εισαγγελέα ή του Ανακριτή παύει αυτοδικαίως, η νομιμότητα της ειδικής ανακριτικής πράξης αίρεται αναδρομικά, όπως αίρεται και η οντότητα των αποδεικτικών μέσων που αποκτηθήκαν μέσω αυτής, τα οποία καθίστανται παράνομα και αποκλείεται οποιαδήποτε χρήση ή αξιοποίηση τους⁸⁴.

⁸² Βλ. Σεβαστίδης Χ., *«Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία και άρθρο»*, Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3032.

⁸³ Βλ. Σουλίκος Γ., *«Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Η Προδικασία της Ποινικής Δίκης και τα Δικαιώματα του Κατηγορουμένου και των άλλων Διαδίκων»*, Πράξη και Λόγος του Ποινικού Δικαίου, 2003, σελ.448-449.

⁸⁴ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., *«Ο Ν. 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργάνωσεων»*, ΠοινΔικ 2001, σελ. 698.

Η ύπαρξη μη έγκυρων ειδικών ανακριτικών πράξεων παρέχουν το δικαίωμα στον ιδιώτη να αξιώσει καταβολή αστικής αποζημίωσης από το Κράτος λόγω προσβολής της προσωπικότητας του ή της ύπαρξης υλικών ζημιών που ενδεχομένως προκλήθηκαν⁸⁵.

Σε πρακτικό επίπεδο, ανακύπτουν αρκετά προβλήματα κατά τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Πιο συγκεκριμένα, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις έχουν γενικώς επείγοντα χαρακτήρα, αφού δεδηλωμένος στόχος τους είναι η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης, η οποία δίχως την διενέργεια τους, καθίσταται αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής. Παρά την ύπαρξη αυτών των ιδιομορφιών, δε θεσπίζεται κάποιο χρονικό όριο έκδοσης του σχετικού ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένου βουλεύματος, ούτε καν για τις περιπτώσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 253^A ΚΠΔ, όπου σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις εισάγεται εντός τριημέρου στο Δικαστικό Συμβούλιο, η εκδοθείσα από τον Εισαγγελέα ή τον Ανακριτή, διάταξη διενέργειας κάποιας ειδικής ανακριτικής πράξης. Προς αντιμετώπιση της εν λόγω ιδιαίτερης κατάστασης, θα μπορούσε να θεωρηθεί ορθή⁸⁶ η αναλογική εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 4 § 5 εδάφιο β' του νόμου 2225/1994 όπου σύμφωνα με αυτήν, το Δικαστικό Συμβούλιο υποχρεούται να αποφασίσει εντός 24 ωρών με σχετικό βούλευμα του (η εν λόγω διάταξη αφορά την άρση ή όχι του απορρήτου των επικοινωνιών).

Η μη τήρηση των ως άνω προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 253^A ΚΠΔ, επισύρει απαγόρευση αξιοποίησης του παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού μέσου. Η ενδεχόμενη αξιοποίηση παράνομων

⁸⁵ Μανωλεδάκη Ι., «Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα)», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, σελ. 165-166.

⁸⁶ Βλ. Συλίκος Γ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Η Προδικασία της Ποινικής Δίκης και τα Δικαιώματα του Κατηγορουμένου και των άλλων Διαδίκων», Πράξη και Λόγος του Ποινικού Δικαίου, 2003, σελ.447-448.

αποδεικτικών μέσων επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, βάσει του άρθρου 171 ΚΠΔ και συνιστά υπέρβαση εξουσίας⁸⁷.

Η παράγραφος 4 του άρθρου 253^A ΚΠΔ περιέχει ρυθμίσεις που σχετίζονται με τα «τυχαία ευρήματα», δηλαδή των αποδεικτικών στοιχείων ή γνώσεων που αποκτήθηκαν όχι μόνο με τη διενέργεια της ανακριτικής πράξης αλλά και κατά τη διενέργεια της, ανεξάρτητα από το ποια ήταν η σκοπιμότητα της⁸⁸.

Κατ' εξαίρεση, το άρθρο 253^A § 4 εδάφιο β' επιτρέπει τη χρησιμοποίηση στοιχείων ή γνώσεων που αποκτήθηκαν με τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων, για τη βεβαίωση του εγκλήματος, τη σύλληψη των δραστών και την εξάρθρωση άλλης εγκληματικής οργάνωσης, εφόσον το Δικαστικό Συμβούλιο έχει αποφανθεί ειδικά γι' αυτό⁸⁹.

Η παράγραφος 5 του άρθρου 253^A ΚΠΔ, ρυθμίζει ζητήματα συρροής των διατάξεων του εν λόγω άρθρου με εκείνες των ειδικών ποινικών νόμων, στις οποίες προβλέπεται η διενέργεια αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων⁹⁰.

Με τη διάταξη αυτή ορίζεται ρητά ότι διατηρούνται σε ισχύ οι ειδικές διατάξεις που προβλέπουν τις ειδικές αυτές ανακριτικές πράξεις, δηλαδή οι διατάξεις που μνημονεύονται στο άρθρο 253^A ΚΠΔ, από το εδάφιο α' έως το εδάφιο ε', μόνο εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του άρθρου 253^A ΚΠΔ. Συνεπώς, με τη διάταξη αυτή καλύπτονται τα υφιστάμενα κενά στην ειδική νομοθεσία περί ειδικών ανακριτικών

⁸⁷ Βλ. ΤριμΕφΘεσ 324/2003 και Παπανικολάου Α.Ε., «Ανακριτική Διείσδυση και Αστυνομική Παγίδευση-Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2012, σελ. 432 επ.

⁸⁸ Βλ. Συλίκος Γ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Η Προδικασία της Ποινικής Δίκης και τα Δικαιώματα του Κατηγορουμένου και των άλλων Διαδίκων», Πράξη και Λόγος του Ποινικού Δικαίου, 2003, σελ.449.

⁸⁹ Βλ. Σεβαστιδής Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3036.

⁹⁰ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 508.

πράξεων και παράλληλα επαυξάνονται οι όροι και οι εγγυήσεις νόμιμης διενέργειας τους⁹¹.

Ωστόσο, επί ειδικών διατάξεων μεταγενέστερων του νόμου 2928/2001, έχει κριθεί⁹² ότι δεν εφαρμόζονται οι εγγυήσεις του άρθρου 253^A ΚΠΔ, αλλά ισχύουν όσα προβλέπονται στις ειδικές αυτές διατάξεις, όπως οι διατάξεις του άρθρου 51 του νόμου 2935/2001 (για το προσωπικό του Λιμενικού Σώματος) και του άρθρου 68 του νόμου 3028/2002 (περί αρχαιοτήτων).

Τέλος, προκειμένου να είναι νόμιμη και έγκυρη κάθε μια από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, επιβάλλεται να συντάσσεται γι' αυτήν νομότυπη και έγκυρη έκθεση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 258 εδάφιο α' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας⁹³.

2.2. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ (253^A ΚΠΔ)

2.2.1. Η ανακριτική διείσδυση

Η ανακριτική διείσδυση συνιστά την πιο σημαντική, αλλά και την πιο αμφιλεγόμενη από το εύρος των ειδικών ανακριτικών πράξεων, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και άλλων ορισμένων, ειδικών, μορφών εγκληματικότητας.

Εισήχθη για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 22 του νόμου 2161/1993 προσέθεσε το άρθρο 25B στο νόμο 1729/1987. Μετά την συστηματοποίηση της νομοθεσίας περί ναρκωτικών στον Κώδικα

⁹¹ Βλ. Σεβαστιδής Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3037.

⁹² Βλ. ΑΠ 1896/2010

⁹³ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 666. και Συλίκος Γ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Η Προδικασία της Ποινικής Δίκης και τα Δικαιώματα του Κατηγορουμένου και των άλλων Διαδίκων», Πράξη και Λόγος του Ποινικού Δικαίου, 2003, σελ. 446.

Νόμων για τα Ναρκωτικά (Κ.Ν.Ν.) με το νόμο 3459/2006, η ανακριτική διείσδυση ρυθμίστηκε στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, στο άρθρο 28⁹⁴.

Το εν λόγω άρθρο τιτλοφορείται «Πράξεις ελεγκτικών οργάνων» και η ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης πραγματοποιείται με τη μορφή ειδικού λόγου άρσης του αδίκου⁹⁵.

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του νόμου 3459/2006, «δεν είναι άδικη η πράξη αστυνομικού τελωνειακού υπαλλήλου, υπαλλήλου της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων και λιμενικού Υπαλλήλου, που με εντολή του αρμόδιου για τη δίωξη ναρκωτικών προϊσταμένου και με σκοπό την ανακάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει εγκλημα από τα αναφερόμενα στα άρθρα 20 και 23, εμφανίζεται ως υποψήφιος αγοραστής ή μεταφορέας ή εν γένει ενδιαφερόμενος για τη διακίνηση, φύλαξη ή διάθεση ναρκωτικών. Το ίδιο ισχύει και για τον ιδιώτη που με τον σκοπό αυτό ενεργεί ύστερα από πρόταση των αρμόδιων, για τη δίωξη ναρκωτικών, υπηρεσιών. Οφείλει όμως στην περίπτωση αυτή, ο επικεφαλής της υπηρεσίας αυτής να ειδοποιήσει προηγουμένως, έστω και τηλεφωνικά, τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών».

Εν συνεχεία, λόγω των ομολογιακών εξελίξεων και των υφιστάμενων αντιφάσεων, και προκειμένου να επιτευχθεί η εναρμόνιση των διατάξεων του άρθρου 253^A ΚΠΔ με τις σχετικές διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων, που ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια διενέργειας της ανακριτικής διείσδυσης, τα στοιχεία και οι προϋποθέσεις που απαρτίζουν την έννοια της ανακριτικής διείσδυσης διαμορφωθήκαν σε τελική μορφή, στο άρθρο 28 του νόμου 4139/2013 «περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις».

⁹⁴ Βλ. Παπανικολάου Α.Ε., *«Ανακριτική Διείσδυση και Αστυνομική Παγίδευση-Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών»*, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2012, σελ. 201 επ.

⁹⁵ Βλ. Δημόπουλος Χ., *«Ανακριτική»*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ 509.

Χαρακτηριστικά, το εν λόγω εμπλουτισμένο και επικαιροποιημένο άρθρο⁹⁶ προς τις επιταγές των διατάξεων του άρθρου 253^A ΚΠΔ, αναφέρει:

«1. Δεν είναι άδικη η πράξη αστυνομικού, τελωνειακού υπαλλήλου, υπαλλήλου του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) και στελέχους του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, ο οποίος με εντολή του αρμόδιου για τη δίωξη ναρκωτικών προϊσταμένου του και με σκοπό την ανακάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει έγκλημα από τα αναφερόμενα στα άρθρα 20, 22 και 23, αφού τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 253Α παράγραφος 3 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, δρα ως αγοραστής ή μεσολαβητής ή μεταφορέας ή φύλακας ναρκωτικών ουσιών ή με άλλους τρόπους που δεν δημιουργούν ούτε επιτείνουν κινδύνους για τρίτα πρόσωπα. Το ίδιο ισχύει και για τον ιδιώτη που με αυτόν το σκοπό τελεί ανάλογες ενέργειες ύστερα από πρόταση των αρμόδιων, για τη δίωξη ναρκωτικών, υπηρεσιών.

2. Τα ανωτέρω ελεγκτικά όργανα ή ο ιδιώτης μπορούν να ενεργούν τις πράξεις της παραγράφου 1 και να συναλλάσσονται με συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας, φορολογικά ή άλλα στοιχεία, καθώς και να διεξάγουν συναλλαγές επιβαλλόμενες αποκλειστικά από τις ανάγκες της συγκαλυμμένης δράσης. Η διαδικασία για την έκδοση των στοιχείων συγκάλυψης των ελεγκτικών οργάνων ή του ιδιώτη, η διαδικασία έγκρισης για τη διενέργεια συναλλαγών εκ μέρους τους με αυτά τα

στοιχεία, η διαδικασία εγκρίσεως των προς διάθεση χρηματικών ποσών για τις ανάγκες της συγκαλυμμένης δράσης, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα καθορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου.

⁹⁶ Βλ. Σεβαστιδής Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3011.

3. Εφόσον υφίστανται σοβαρές ενδείξεις σε βάρος συγκεκριμένων προσώπων για την τέλεση εγκλημάτων διακίνησης ναρκωτικών ουσιών κατά τα άρθρα 20, 22 και 23 επιτρέπεται, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η εκτός κατοικίας καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα, καθώς και η χρησιμοποίηση του υλικού ως αποδεικτικού στοιχείου ενώπιον των εισαγγελικών, ανακριτικών και δικαστικών αρχών».

Η ανακριτική διείδυση περιλαμβάνει μια σειρά ενεργειών στις οποίες προσφεύγουν είτε ανακριτικοί υπάλληλοι είτε τρίτα έμπιστα πρόσωπα, που συνεργάζονται με τις αρμόδιες διωκτικές ανακριτικές αρχές, οι οποίοι αποκρύπτοντας την πραγματική του ταυτότητα, συνδιαλέγονται με άτομα εμπλεκόμενα σε τέλεση εγκλημάτων⁹⁷. Αυτά τα κεκαλυμμένα δρώντα άτομα συλλέγουν αποδεικτικό υλικό, ερχόμενοι σε απευθείας επαφή με τους υπόπτους ή διεισδύοντας στους κόλπους της εγκληματικής οργάνωσης, αποκρύπτοντας την πραγματική ταυτότητα και ιδιότητα τους. Ως απόρροια αυτών, το υπό παρακολούθηση άτομο τελεί σε πλάνη ως προς την ταυτότητα και τον ρόλο των ανωτέρω προσώπων και συντελείτε δραματική συρρίκνωση της αρχής της μη αυτοενοχοποίησης εις βάρος του υπόπτου⁹⁸. Η συστολή της αρχής αυτής, δικαιολογείται από την εξαιρετική επικινδυνότητα και την ιδιαίτερη κοινωνικοηθική απαξία του οργανωμένου εγκλήματος και των λοιπών εγκλημάτων, για τα οποία προβλέπεται η ανακριτική διείδυση⁹⁹.

Συνεχίζοντας την ανάλυση της συγκεκριμένης ειδικής ανακριτικής πράξης, αναφέρεται ότι στόχος της δεν είναι η κατάληψη του δράστη

⁹⁷ Βλ. Σεβαστιδης X., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία και άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3013 και Σάμιος Θ., «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1039.

⁹⁸ Βλ. Σεβαστιδης X., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία και άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3013.

⁹⁹ Βλ. Κονταξής Α., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης», Τόμοι Α' και Β', 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 1628.

κατά την τέλεση του εγκλήματος, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του agent provocateur, αλλά κυρίαρχος στόχος της συνιστά η πρόσκτηση του αποδεικτικού υλικού εκείνου που θα αποκαλύψει την οργάνωση, τη δομή και της δράση της εγκληματικής οργάνωσης και θα οδηγήσει κατ' επέκταση στην καθολική εξάρθρωση της¹⁰⁰.

Η ανακριτική διείσδυση δύναται να διεξαχθεί μόνο εναντίον προσώπων, των οποίων η εμπλοκή στην εγκληματική οργάνωση ως μελών αυτής είναι δεδομένη, αλλά δεν έχει ακόμη εξακριβωθεί ο ρόλος τους στη δομή της και η βαρύτητα τους στην επίτευξη των στόχων της, γεγονός που καθιστά αναγκαία την ανακριτική διείσδυση¹⁰¹. Επιπλέον, κατά την ρητή πρόβλεψη του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 253^A ΚΠΔ, η ανακριτική διείσδυση επιβάλλεται να περιοριστεί στις πράξεις εκείνες οι οποίες είναι απολύτως αναγκαίες για τη διακρίβωση εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων τα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης είχαν προαποφασίσει¹⁰². Επομένως, δεν περιλαμβάνεται στην έννοια της ανακριτικής διείσδυσης η περίπτωση πρόκλησης απόφασης σε τρίτο για διάπραξη εγκλήματος ούτε η διευκόλυνση τέλεσης του, όπως για παράδειγμα με την άρση ουσιωδών εμποδίων· σκοπός της ανακριτικής διείσδυσης είναι αυστηρά μόνο η ανακάλυψη του εγκλήματος με την εκ των έσω παρακολούθηση της εγκληματικής δράσης¹⁰³.

¹⁰⁰ Βλ. Λίβος Ν., «*Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του*», στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 57, Παπαχαλαράμπους Χ., «*Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών*», ΤιμηΤομ Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 2003, σελ. 1050 και Παπαδαμάκη Α., «*Ανακριτική διείσδυση: όρια και υπερβάσεις*», ΠοινΔικ 2010, σελ. 1326.

¹⁰¹ Βλ. Λίβος Ν., «*Η Αστυνομική Διείσδυση-Υπέρ του Θεσμού*», ΠοινΛογ 2001, σελ. 1608.

¹⁰² Βλ. Σεβαστιδης Χ., «*Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο*», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3014.

¹⁰³ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., «*Η Αστυνομική Διείσδυση-Κατά του Θεσμού*», ΠοινΛογ 2001, σελ. 1604-1605 και Παπαχαλαράμπους Χ., «*Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών*», ΤιμηΤομ Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 2003, σελ. 1050.

Από τα παραπάνω τεκμαίρεται ότι η αστυνομική δράση επιβάλλεται να περιορίζεται σε ουσιωδώς παθητικό ρόλο, η συγκεκαλυμμένη δράση δεν επιτρέπεται να έχει τα χαρακτηριστικά επιθετικής, πιεστικής συμπεριφοράς η οποία δημιουργεί, συντηρεί ή οξύνει την εγκληματική απόφαση και εξωθεί τον πολίτη στο έγκλημα¹⁰⁴. διότι διαφορετικά κάθε φορά που η αστυνομική διείδυση μετατρέπεται σε λειτουργικό ισοδύναμο μια κρατικής μυστικής ανακριτικής εξέτασης του υπόπτου με στοχευμένα ερωτήματα των κεκαλυμμένων δρώντων προσώπων, τα οποία παραπλανώντας αυτόν σκόπιμα εκμεταλλεύονται την εμπιστοσύνη του για να αποσπάσουν απαντήσεις ως προς την τέλεση μιας ερευνώμενης αξιόποινης πράξης, προσβάλλεται το δικαίωμα σιωπής και το δικαίωμα της μη αυτοενοχοποίησης του κατηγορουμένου και κατ' επέκταση το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη¹⁰⁵.

Προς αντιμετώπιση της παθογένειας αυτής, προτείνεται η νομοθετική καθιέρωση υποχρέωσης καταγραφής με συσκευές ήχου και εικόνας των μυστικών επιχειρήσεων στα πλαίσια της ανακριτικής διείδυσης και πρόβλεψη ότι η εν λόγω αποτύπωση αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο, προκειμένου να ελεγχθεί τυχόν υπέρβαση των νόμιμων ορίων από τα αστυνομικά όργανα και επομένως να κριθεί το επιτρεπτό ή μη της αποδεικτικής αξιοποίησης των στοιχείων που συλλέγονται κατά τη διάρκεια της ανακριτικής διείδυσης¹⁰⁶.

Την εξαιρετική σημασία της παθητικής στάσης των κεκαλυμμένων δρώντων προσώπων, αποδέχεται σε μια σειρά αποφάσεων του και το

¹⁰⁴ Βλ. Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική διείδυση: όρια και υπερβάσεις», ΠοινΔικ 2010, σελ. 1328.

¹⁰⁵ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Ανακριτική διείδυση, δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης», στα Πρακτικά του 9^{ου} Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 149 επ.

¹⁰⁶ Βλ. Παπανικολάου Α.Ε., «Ανακριτική Διείδυση και Αστυνομική Παγίδευση-Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2012, σελ. 509.

ΕΔΔΑ¹⁰⁷, το οποίο υπερτονίζει ότι η κεκαλυμμένη αστυνομική δράση είναι ανεκτή μόνο εφόσον έχει ουσιωδώς παθητικό χαρακτήρα, ενώ αντίθετα όταν ασκείται τέτοια επιρροή στο δράστη, ώστε να προκαλέσει τη διάπραξη του εγκλήματος, που διαφορετικά δεν θα είχε τελέσει, υφίσταται υπέρβαση των ορίων της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης. Για την διαπίστωση αν ο ύποπτος είχε προδιάθεση να τελέσει την αξιόποινη πράξη ή αν αντίθετα προκλήθηκε στην τέλεση της από τα αστυνομικά όργανα, το ΕΔΔΑ χρησιμοποιεί κυρίως τα ακόλουθα κριτήρια¹⁰⁸:

- i. Αν η αστυνομία είχε λόγους να τον υποπτεύεται, χωρίς να αρκεί η αόριστη αναφορά της αστυνομίας σε πληροφορίες ή αν αυτός ήταν άγνωστος.
- ii. Αν ο ύποπτος είχε λευκό ποινικό μητρώο.
- iii. Αν είχε ξεκινήσει η διεξαγωγή κάποιας δικαστικής έρευνας εις βάρος του υπόπτου.
- iv. Αν ο ύποπτος είχε λάβει ο ίδιος την πρωτοβουλία για την τέλεση συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης.
- v. Αν από έρευνα που ακολούθησε βρέθηκαν και αλλά αντικείμενα που σχετίζονται με την τέλεση παρόμοιων παράνομων πράξεων.
- vi. Αν ο ύποπτος αποκόμισε κάποιο κέρδος από την όλη επιχείρηση.

Επιπλέον, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ειδικά ότι αποτελεί υποχρέωση των αρμόδιων δικαστικών αρχών να διερευνούν αν τα αστυνομικά όργανα υπερέβησαν τα όρια της συγκεκριμένης δράσης και περαιτέρω ότι το βάρος της απόδειξης ότι δεν έλαβε χώρα ανεπίτρεπτη παγίδευση το φέρει η κατηγορούσα αρχή¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

¹⁰⁸ Βλ. Καϊαφα-Γκμπάντι Μ., «Η πρόσφατη Νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη», ΠοινΔικ 2011, σελ. 59 επ.

¹⁰⁹ Βλ. Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική διείδυση: όρια και υπερβάσεις», ΠοινΔικ 2010, σελ. 1330.

Όσον αφορά τον όρο της αστυνομικής παγίδευσης , συχνά συγχέεται με τον όρο της ανακριτικής, αστυνομικής διείδυσης. Ωστόσο επισημαίνεται ορθά ότι η αστυνομική παγίδευση συνιστά την αρνητική όψη της ανακριτικής διείδυσης και αποτελεί υπέρβαση των επιτρεπόμενων ορίων της τελευταίας¹¹⁰.

Συνοπτικά, από τα ως άνω εκτεθέντα, συμπεραίνεται ότι προκειμένου να είναι νόμιμη η διεξαγωγή της αστυνομικής διείδυσης, στα πλαίσια όλων των εγκλημάτων για τα οποία προβλέπεται και των γενικών προϋποθέσεων που περιλαμβάνει το άρθρου 253^A ΚΠΔ, επιβάλλονται ως ειδικές προϋποθέσεις:

- i. Ο παθητικός ρόλος των κεκαλυμμένων δρώντων προσώπων.
- ii. Ο περιορισμός στις απολύτως αναγκαίες για την διακρίβωση των εγκλημάτων πράξεις.
- iii. Η ύπαρξη προηγούμενης απόφασης από τα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης για τέλεση εγκληματικών πράξεων, πριν την τέλεση ανακριτικής διείδυσης.

Είναι πρόδηλο ότι, η προϋπόθεση της εμπλοκής των ανακριτικών αρχών μόνο σε εγκλήματα τα οποία είχαν προαποφασιστεί, ισχύει και για τα υπόλοιπα εγκλήματα που μνημονεύονται στο άρθρο 253^A § 1 ΚΠΔ.

Τέλος, αναφέρεται ότι, για την διεξαγωγή ανακριτικής διείδυσης επιβάλλεται να συντάσσεται σχετική έκθεση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 148 επ. ΚΠΔ. Σε διαφορετική περίπτωση, η μη καταγραφή των ενεργειών των ανακριτικών υπαλλήλων σε σχετική έκθεση επιφέρει απόλυτη ακυρότητα αυτής της ειδικής ανακριτικής πράξης ¹¹¹.

¹¹⁰ Βλ. Παπανικολάου Α.Ε., «Ανακριτική Διείδυση και Αστυνομική Παγίδευση-Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2012, σελ. 128 επ και 511 επ.

¹¹¹ Βλ. Σεβαστιδής Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος ΙΙΙ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3017.

2.2.2. Οι ελεγχόμενες μεταφορές

Με τον όρο ελεγχόμενες μεταφορές αποδίδεται το είδος της ειδικής ανακριτικής πράξης κατά την οποία επιτρέπεται στα αρμόδια ανακριτικά και αστυνομικά όργανα ελέγχου να παρακολουθούν τη μεταφορά παράνομων αγαθών, όπως για παράδειγμα ναρκωτικών, όπλων, πλαστών νομισμάτων ή έργων τέχνης. Όταν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις περί διάπραξης των ανωτέρω αναφερόμενων, οι αρμόδιες διωκτικές αρχές δύναται να μην παρεμβαίνουν και να μην κινούν αμέσως δίωξη, προκειμένου να καταστεί εφικτή η ολοσχερής εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης και όχι απλώς η σύλληψη των μεταφορέων¹¹².

Η πρώτη προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας της ελεγχόμενης μεταφοράς συναντάται στη διάταξη του άρθρου 1 εδάφιο ζ' του νόμου 1990/1991, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, που υπογράφηκε στη Βιέννη το Δεκέμβριο του 1988.

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό¹¹³ «ελεγχόμενη παράδοση σημαίνει η τεχνική σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά παράνομων ή ύποπτων αποστολών εμπορευμάτων, ναρκωτικών φαρμάκων, ψυχοτρόπων ουσιών, ουσιών που αναφέρονται στον πίνακα I και τον πίνακα II που είναι προσαρτημένοι σε αυτήν τη Σύμβαση ή υποκατάστατων ουσιών τους, δια ή μέσα στην περιοχή μιας ή περισσότερων χωρών, εν γνώσει και υπό την επίβλεψη των αρμοδίων αρχών τους, με σκοπό την εξακρίβωση της ταυτότητας προσώπων,

¹¹² Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 512 και Βλ. Αλεξιάδης Στ., «Ανακριτική», 6^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006, σελ. 215.

¹¹³ Βλ. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 658.

αναμεμιγμένων στη διάπραξη εγκλημάτων που θεσπίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 3 § 1 αυτής της Σύμβασης».

Η συγκεκριμένη ανακριτική πράξη προβλέπεται στο άρθρο 253^A § 1 εδάφιο β', δίχως να συνοδεύεται από κάποιον εννοιολογικό προσδιορισμό, ο οποίος όμως εξειδικεύεται στο άρθρο 38 του νόμου 2145/1993 «Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων», όπως ισχύει και στον οποίο παραπέμπει η οικεία διάταξη.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 38 του νόμου 2145/1993, του οποίου οι παράγραφοι 1, 3, 5 αντικαταστάθηκαν από τις παραγράφους 1, 2, 3 του άρθρου 15 αντίστοιχα του νόμου 2331/1995, ορίζει τα εξής¹¹⁴:

- i. Οι κατά το άρθρο 11 της Συμβάσεως της Βιέννης του 1988 (Νόμος 1990/1991) των Ηνωμένων Εθνών, αιτήσεις αλλοδαπών Κρατών, υποβάλλονται με κάθε μέσο μεταδόσεως, αλλά πάντως εγγράφως, απευθείας ή μέσω της ΙΝΤΕΡΠΟΛ προς το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών (Σ.Ο.Δ.Ν.), το οποίο, αφού ελέγξει τη νόμιμη προέλευση και το νομότυπο της αιτήσεως, αναφέρει αμέσως στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών με εμπιστευτικό όργανο του, στο οποίο επισυνάπτει και αντίγραφο του τηλεγραφήματος ή τυχόν άλλου εγγράφου που περιέχει την αίτηση.
- ii. Ο Εισαγγελέας Εφετών Αθηνών, εφόσον οι παρεχόμενες από το αιτούν Κράτος εγγυήσεις διασφαλίζουν τον έλεγχο της μεταφοράς και τη σύλληψη των ενεχόμενων στην υπόθεση προσώπων, ειδοποιεί αμέσως τους Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών από τις περιφέρειες των οποίων προβλέπεται ότι θα γίνει η μεταφορά. Οι Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών οφείλουν μετά την πιο πάνω

¹¹⁴ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 513.

ειδοποίηση να απόσχουν από την άσκηση ποινικής δίωξης και να ενεργήσουν ότι είναι αναγκαίο για να μην διακοπεί η μεταφορά.

- iii. Το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών (Σ.Ο.Δ.Ν.) έχει τον έλεγχο και την ευθύνη της πραγματοποιούμενης μεταφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της, από την είσοδο μέχρι την έξοδο των ναρκωτικών από τη χώρα.
- iv. Αμέσως μετά την έξοδο των ναρκωτικών από τη χώρα και το αργότερο εντός 48 ωρών, η ανωτέρω υπηρεσία συντάσσει έκθεση στην οποία αναγράφονται λεπτομερώς όλα τα σχετικά με τη διενεργηθείσα υπό τον έλεγχο μεταφορά, και ιδίως η ημερομηνία, η ώρα και ο τόπος εισόδου και εξόδου των ναρκωτικών από τη χώρα. Αντίγραφο της έκθεσης υποβάλλεται με εμπιστευτικό έγγραφο στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών.
- v. Αιτήσεις ημεδαπών δικαστικών αρχών για τη διενέργεια μεταφοράς υπό έλεγχο, εκτός της ελληνικής επικρατείας, διαβιβάζονται μέσω του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών προς το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών. Οι ρυθμίσεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτή.

Αναφέρεται ότι η διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 38 του νόμου 2145/1193, σχετικά με την λήψη της απόφασης για την διεξαγωγή της ελεγχόμενης μεταφοράς δεν εφαρμόζεται πλέον¹¹⁵.

Σήμερα, για οποιαδήποτε ελεγχόμενη μεταφορά δεν αρκεί η απλή ειδοποίηση από τον Εισαγγελέα Εφετών προς τους Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών των περιφερειών, από τις οποίες θα γίνει η μεταφορά, προκειμένου οι τελευταίοι να απόσχουν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και να παραλείψουν τις αναγκαίες ενέργειες για την διακοπή της

¹¹⁵ Βλ. Σεβαστίδης Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3018.

μεταφοράς ούτε η εντός 48 ωρών από την έξοδο των ναρκωτικών ή άλλων εμπορευμάτων, που αποτελούν το αντικείμενο της ελεγχόμενης μεταφοράς, σύνταξη εκθέσεως από το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών και η υποβολή αντιγράφου της στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών. Σε κάθε περίπτωση σήμερα, απαιτείται και η έκδοση βουλεύματος από το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο ή κατ' εξαίρεση η έκδοση διάταξης από τον Ανακριτή ή τον Εισαγγελέα και η έγκριση αυτής από το Δικαστικό Συμβούλιο κατά την διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 253^A § 3 ΚΠΔ¹¹⁶.

2.2.3. Η άρση του απορρήτου των ανταποκρίσεων και της επικοινωνίας.¹¹⁷

Σε ανώτατο θεσμικό επίπεδο, το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο προστατεύεται από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος, ενώ άρση της προστασίας αυτής προβλέπεται στην παράγραφο 1 εδάφιο β' του ίδιου άρθρου, κατά την οποία ειδικός νομός ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων¹¹⁸. Έχει κριθεί σχετικά, ότι το κατά το άρθρο 19 του Συντάγματος απόρρητο καλύπτει μόνο το περιεχόμενο των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και όχι τα εξωτερικά στοιχεία των

¹¹⁶ Βλ. Κονταξής Α., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης», Τόμος Α' και Β', 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 1632 και Σάμιος Θ., «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1043.

¹¹⁷ Βλ. Νούσκαλης Γ., «ο Ν. 3115/2003 για την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών: Ορισμένες επισημάνσεις και προβληματισμοί», ΠοινΔικ 2003, σελ. 248 επ. και του ίδιου, «Η επεξεργασία των εξωτερικών τηλεπικοινωνιακών δεδομένων θέσης και κίνησης ως ανακριτική πράξη έρευνας κατά το Ν. 3917/2011», ΠοινΧρ 2012, σελ. 246 επ.

¹¹⁸ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 513.

επικοινωνιών (για παράδειγμα ο τόπος, ο χρόνος και η διάρκεια της κλήσης, το ονοματεπώνυμο και ο αριθμός συνδέσεως του καλούντος και του καλούμενου χρήστη κ.λ.π.) , με αποτέλεσμα να μην είναι παράνομο αποδεικτικό μέσο το έγγραφο το οποίο αποκαλύπτει τα εξωτερικά αυτά στοιχεία της επικοινωνίας¹¹⁹.

Η ανωτέρω συνταγματική επιφύλαξη πραγματώνεται με την παραπομπή στις διατάξεις των άρθρων 4 «Άρση του απορρήτου για διακρίβωση εγκλημάτων» και 5 «Διαδικασία άρσης του απορρήτου» του νόμου 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις»¹²⁰.

Στο άρθρο 4 του εν λόγω νόμου, προβλέπονται οι εγκληματικές ενέργειες για την διακρίβωση των οποίων απαιτείται άρση του απορρήτου, ενώ κατά τη γνώμη μου, πέραν των γενικών προϋποθέσεων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 253^A ΚΠΔ, απαριθμούνται και οι ειδικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης ειδικής ανακριτικής πράξης (παράγραφοι 2, 3, 4, 5 και 6). Πιο συγκεκριμένα, οι παράγραφοι του άρθρου 4 του νόμου 2225/1994 ρυθμίζουν ή προβλέπουν τα παρακάτω συνοπτικά αναφερόμενα:

- Στην παράγραφο 1, εμπεριέχεται ενδεικτική απαρίθμηση των προπαρασκευαστικών πράξεων, των παραβάσεων και των κακουργημάτων για την διακρίβωση των οποίων είναι επιτρεπτή η άρση του απορρήτου.
- Στην παράγραφο 2, αναφέρεται ότι η άρση του απορρήτου επιτρέπεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο αιτιολογημένα διαπιστώσει ότι η διερεύνηση της υπόθεσης ή του τόπου διαμονής του κατηγορουμένου είναι αδύνατη ή ουσιαδώς δυσχερής, δίχως αυτήν.

¹¹⁹ Βλ. ΑΠ 711/2011, ΑΠ 1564/2010 και ΣυμβΑΠ 570/2006.

¹²⁰ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 514-517.

- Στην παράγραφο 3, προβλέπεται ότι η άρση του απορρήτου στρέφεται μόνο κατά συγκεκριμένου προσώπου ή προσώπων που έχουν σχέση με την υπόθεση που ερευνάται ή για τα οποία, βάσει συγκεκριμένων περιστατικών, προκύπτει ότι λαμβάνουν ή μεταφέρουν συγκεκριμένα μηνύματα που αφορούν ή προέρχονται από τον κατηγορούμενο ή χρησιμοποιούνται ως σύνδεσμοι του.
- Στην παράγραφο 4, αναφέρεται ότι η άρση του απορρήτου υλοποιείται κατόπιν διάταξης του Συμβουλίου Εφετών ή Πλημμελειοδικών, στην καθ' ύλη και κατά τόπο αρμοδιότητα του οποίου υπάγεται η διακρίβωση του συγκεκριμένου εγκλήματος με το οποίο σχετίζεται η άρση.
- Την αίτηση για την άρση στο αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο, σύμφωνα με την παράγραφο 5, την υποβάλλει είτε ο καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιος Εισαγγελέας, ο οποίος εποπτεύει ή ενεργεί προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση, είτε ο Ανακριτής ο οποίος ενεργεί τακτική ανάκριση για τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 εγκληματικές ενέργειες. Το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο επιβάλλεται να αποφασίσει εντός είκοσι τεσσάρων ωρών για την άρση ή όχι του απορρήτου με αιτιολογημένη διάταξη του, η οποία εμπεριέχει απαραίτητα τα κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του εν λόγω νόμου, οριζόμενα στοιχεία. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω παραγράφου, για τις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1^α, παρέχεται η δυνατότητα στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να ζητά άρση του απορρήτου, με απόφαση της Εκτελεστικής της Επιτροπής η οποία υποβάλλεται στον αρμόδιο Εισαγγελέα Εφετών ή τον Ανακριτή· οι οποίοι την υποβάλλουν στο Συμβούλιο Εφετών.
- Στην παράγραφο 6, προβλέπεται ότι σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις την άρση δύναται να διατάξει ο Εισαγγελέας που ενεργεί προανάκριση ή προκαταρκτική

εξέταση και ο Ανακριτής που ενεργεί τακτική ανάκριση. Σε περίπτωση που συμβεί αυτό, ο Εισαγγελέας ή ο Ανακριτής υποχρεούνται να εισαγάγουν το ζήτημα με σχετική αίτηση τους στο αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο εντός προθεσμίας τριών ημερών. Η ισχύς της διάταξης του Εισαγγελέα ή του Ανακριτή, παύει αυτοδικαίως με την λήξη της τριήμερης αυτής προθεσμίας ή με την έκδοση σχετικής διάταξης από το Δικαστικό Συμβούλιο, αν το ζήτημα εισαχθεί εμπροθέσμως.

- Στην παράγραφο 7, ρυθμίζονται θέματα άρσης του απορρήτου για εγκλήματα που υπάγονται στη αρμοδιότητα των στρατιωτικών δικαστηρίων. Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστικό Συμβούλιο του καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιου στρατιωτικού δικαστηρίου επιβάλλει την άρση του απορρήτου, ύστερα από αίτηση του ασκούντος την ποινική δίωξη ή του ανακριτή που ενεργεί τακτική ανάκριση.

Στο άρθρο 5 του νόμου 2225/1994, όπως αυτό ισχύει μετά τον νόμο 3606/2007, προβλέπεται η νομοτυπική διαδικασία που απαιτείται για την διενέργεια της ειδικής ανακριτικής πράξης της άρσης του απορρήτου. Συνοπτικά, τα πιο αξιολογικά ρυθμιστικά στοιχεία του άρθρου αυτού, είναι τα εξής:

- Στην παράγραφο 1, αναφέρεται ότι η διάταξη που επιβάλλει την άρση του απορρήτου για λόγους εθνικής ασφάλειας πρέπει απαραίτητα να εμπεριέχει το όργανο που διατάσσει την άρση, τη δημόσια αρχή ή τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή που ζητούν την επιβολή της άρσης, το σκοπό της επιβολής της άρσης, τα μέσα ανταπόκρισης ή επικοινωνίας στα οποία επιβάλλεται η άρση, την εδαφική έκταση εφαρμογής, την χρονική διάρκεια της άρσης και τέλος την ημερομηνία έκδοσης της διάταξης.
- Η παράγραφος 2, προβλέπει ότι η διάταξη με την οποία αίρεται το απόρρητο επιβάλλεται να περιλαμβάνει τα ως άνω περιγραφόμενα

στοιχεία της παραγράφου 1, καθώς επίσης και το όνομα του προσώπου ή των προσώπων κατά των οποίων λαμβάνεται το μέτρο της άρσης, η διεύθυνση διαμονής τους και την αιτιολογία επιβολής της άρσης.

- Στην παράγραφο 4, το διατακτικό της διάταξης που επιτάσσει την άρση του απορρήτου παραδίδεται με απόδειξη εντός κλειστού φακέλου, είτε στα διευθυντικά στελέχη του νομικού προσώπου στο οποίο υπάγεται το μέσο ανταπόκρισης ή επικοινωνίας είτε στον επιχειρηματία, σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης. Σε περίπτωση που το νομικό αυτό πρόσωπο υπάγεται στον έλεγχο ή την εποπτεία του Κράτους, τότε το διατακτικό απόσπασμα παραδίδεται στον αρμόδιο προϊστάμενο Υπουργό. Επιπλέον, στην εν λόγω παράγραφο, προβλέπεται η παράδοση όλου του κειμένου της διάταξης που επιβάλλει την άρση του απορρήτου, μέσα σε κλειστό φάκελο, στην Α.Δ.Α.Ε¹²¹. Ο πρόεδρος της Α.Δ.Α.Ε. ενημερώνει σε κάθε περίπτωση τους αρχηγούς των κομμάτων της Βουλής και κοινοποιεί τη διάταξη στον Υπουργό Δικαιοσύνης.
- Στις παραγράφους 6 και 7, καθορίζεται η χρονική διάρκεια της άρσης του απορρήτου η οποία δεν δύναται να υπερβαίνει τους δυο μήνες. Ωστόσο, αν εξακολουθούν να υφίστανται λόγοι άρσης του απορρήτου μετά την παρέλευση του διμήνου, είναι δυνατή η χορήγηση παράτασης επιβολής του εν λόγω μέτρου σύμφωνα πάντα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες. Σε κάθε περίπτωση, οι παρατάσεις δεν δύναται να υπερβαίνουν συνολικά το χρονικό διάστημα των δέκα μηνών, εκτός και αν συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας. Σε αντίθετη περίπτωση, μετά τη λήξη ή την λήξη του επιτρεπόμενου χρονικού ορίου της άρσης, παύει αυτοδικαίως η διενέργεια της.
- Στις παραγράφους 9 και 10, αναφέρονται προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι εφικτή η γνωστοποίηση της επιβολής της άρσης του απορρήτου στα θιγόμενα πρόσωπα και προϋποθέσεις ένταξης ή

¹²¹ Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών.

αξιοποίησης του συλλεχθέντος αποδεικτικού υλικού στην εκάστοτε δικαστική διαδικασία.

- Τέλος, στην παράγραφο 11, κατοχυρώνεται η ποινική ευθύνη υπαλλήλου της υπηρεσίας, στην οποία ανήκει το μέσο ανταπόκρισης ή επικοινωνίας, για λόγους μη πληροφόρησης, μη τεχνικής ή υπηρεσιακής συνδρομής στο αρμόδιο όργανο ή για λόγους αυθαίρετης γνωστοποίησης του συλλεχθέντος ανακριτικού υλικού σε τρίτους.

2.2.4. Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα.

Αρχικά, η καταγραφή της δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα συνιστά μια ειδική ανακριτική πράξη που προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο έννομο αγαθό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου¹²². Ως καταγραφή δύναται να νοηθεί η χωρίς γνώση των οικείων προσώπων παρακολούθηση δραστηριότητας με κρυφές συσκευές καταγραφής ή μετάδοσης ήχου ή εικόνας που είναι τοποθετημένες εντός ή εκτός κατοικίας¹²³.

Η συγκεκριμένη ειδική ανακριτική πράξη¹²⁴ προβλέπεται αρχικά στην παράγραφο 4 του άρθρου 6 του νόμου 2713/1999 «Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις», κατά την οποία «με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, επιτρέπεται η καταγραφή σχετικών πράξεων με

¹²² Βλ. Ριζάβα Φ., «*ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 659.

¹²³ Βλ. Σεβαστιδής Χ., «*Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο*», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3022.

¹²⁴ Βλ. Δημόπουλος Χ., «*Ανακριτική*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 518-520.

συσκευές ήχου ή εικόνας ή με αλλά ειδικά τεχνικά μέσα και η χρησιμοποίηση του υλικού ως αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, ανακριτικής ή άλλης δημόσιας αρχής». Επιπλέον, με το άρθρο 253^A § 1 εδάφιο δ' η εφαρμογή της καταγραφής με ειδικά οπτικοακουστικά ή αλλά μέσα επεκτείνεται και για τις αξιόποινες πράξεις οργανωμένων εγκληματικών ή τρομοκρατικών οργανώσεων.

Πάντως, ενόψει του ότι η παρακολούθηση με αυτήν την ειδική ανακριτική μέθοδο, θίγει όχι μόνον τον ύποπτο αλλά και τρία πρόσωπα που συνομιλούν με αυτό, γίνεται ορθά δεκτό ότι η παρακολούθηση των τρίτων αυτών προσώπων πρέπει να περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις εκείνες που αντικειμενικά η εμπλοκή τους είναι αναπόφευκτη και η προσπάθεια απεμπλοκής τους θα αναιρούσε την πραγματοποίηση της παρακολούθησης¹²⁵.

Όπως σαφώς ορίζεται από το άρθρο 253^A ΚΠΔ, η εν λόγω ειδική ανακριτική πράξη επιτρέπεται μόνο για γεγονότα που συμβαίνουν εκτός κατοικίας. Ως κατοικία νοείται τόσο η ιδιωτική, όσο και η επαγγελματική, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του νόμου 2928/2001¹²⁶.

Πρέπει να σημειωθεί επίσης, ότι η απαγόρευση της ειδικής αυτής παρακολούθησης εντός της κατοικίας, απορρέει από την διάταξη του άρθρου 9 § 1 εδάφιο β' του Συντάγματος, που προστατεύει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου. Κατά παρόμοιο τρόπο¹²⁷, απαγορεύεται η παρακολούθηση μυστικού αστυνομικού με χρήση συσκευών κρυφής μετάδοσης ή καταγραφής συνομιλιών εντός της

¹²⁵ Βλ. Δαλακούρας Θ., «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1029.

¹²⁶ Αντίθετα, Βλ. Μανωλεδάκη Ι., «Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα)», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, σελ. 173.

¹²⁷ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 520.

κατοικίας του θιγόμενου προσώπου, όπως και εκείνη που ενεργείται με τη βοήθεια ειδικών ηλεκτρονικών συσκευών εκτός της κατοικίας και διευκολύνει την καταγραφή συνομιλιών ή μονολόγων εντός αυτής.

Τέλος, αναφέρεται ότι πέρα της ειδικής καταγραφής που προβλέπει το άρθρο 253^A § 1 εδάφιο δ' ΚΠΔ, παράλληλα υπάρχουν στην ελληνική νομοθεσία ειδικές διατάξεις που επιτρέπουν την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης με λήψη ή καταγραφή εικόνας ή ήχου σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους¹²⁸. Για παράδειγμα, τέτοιες διατάξεις είναι το άρθρο 104 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (νομός 2696/1999), το άρθρο 41^E του νόμου 2725/1999 και η Υπουργική Απόφαση 24560/2003 σχετικά με αξιόποινες πράξεις με αφορμή αθλητικές συναντήσεις, ο Κανονισμός της 1.7.2003 για το κλειστό κύκλωμα οπτικοακουστικής σε καζίνο (Φ.Ε.Κ. Β' 9244.7.2003) καθώς επίσης και το άρθρο 14 του νόμου 3917/2011, που αφενός ορίζει τις γενικές προϋποθέσεις εγκατάστασης και λειτουργίας τέτοιων συστημάτων σε δημόσιους χώρους αφετέρου διατήρησε σε ισχύ και τις προαναφερόμενες ειδικές διατάξεις, αλλά και το άρθρο 253^A § 1 εδάφιο δ' ΚΠΔ. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις¹²⁹, η λήψη και η καταγραφή εικόνας ή ήχου συνιστά μέσο πρόληψης εγκλημάτων και συνεπώς, αν έχουν τηρηθεί όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις σχετικά με την εγκατάσταση και τη λειτουργία των εν λόγω συστημάτων, τα στοιχεία που έχουν ληφθεί δύναται να αξιοποιηθούν στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας, χωρίς τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς του άρθρου 253^A ΚΠΔ.

¹²⁸ Βλ. Κοκκινάκης Κ., «Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης», ΠοινΔικ 2004, σελ. 696 επ.

¹²⁹ Βλ. Σεβαστίδης Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 3024.

2.2.5. Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που απαντώνται στα αρχεία διάφορων φυσικών ή νομικών προσώπων, με σκοπό την ηλεκτρονική σκιαγράφηση του τρόπου δράσης ενός εγκληματία, συνιστά την τελευταία ειδική ανακριτική πράξη που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 253^A ΚΠΔ.

Η εν λόγω διάταξη παραπέμπει στις εγγυήσεις, στις διαδικασίες και στους ουσιαστικούς όρους και προϋποθέσεις του νόμου 2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Ωστόσο¹³⁰, δεν υφίσταται σαφής, επαρκής διευκρίνιση ως προς σε τι συνίσταται η εν λόγω συσχέτιση και ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και με ποιον τρόπο θα υλοποιείται η εν λόγω ανακριτική μέθοδος.

Η ειδική αυτή, ανακριτική πράξη δίνει την δυνατότητα στις αρμόδιες ανακριτικές αρχές να συσχετίζουν ή να συνδυάζουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, δίχως να το γνωρίζουν τα θιγόμενα πρόσωπα, τα οποία διέθεσαν τα εν λόγω δεδομένα για διαφορετική χρήση¹³¹. Επομένως, δύναται τα συγκεκριμένα δεδομένα να χρησιμοποιηθούν εις βάρος των θιγόμενων προσώπων στα πλαίσια μια ποινικής διαδικασίας.

Κατά το εδάφιο δ' του άρθρου 2 του νόμου 2472/1997, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συνιστά μορφή επεξεργασίας των δεδομένων αυτών. Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να αποβλέπει στο να προσδιοριστεί από ένα πλήθος προσώπων, εκείνο ή εκείνα που συγκεντρώνουν ύποπτα χαρακτηριστικά (θετική διασταύρωση) ή αντίθετα δύναται να στοχεύει στον αποκλεισμό

¹³⁰ Βλ. Δημόπουλος Χ., «Ανακριτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 520 και Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 660.

¹³¹ Βλ. Σπυράκος Δ., «Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1031.

από τον κύκλο των υπόπτων εκείνων, που δεν εκπληρώνουν την ιδιότητα ή το γνώρισμα που αποδίδεται στον δράστη (αρνητική διασταύρωση)¹³².

Ως προς την αξιοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα πλαίσια δικής ή ποινικής προδικασίας ήδη, πριν την προσθήκη του άρθρου 253^A στον ΚΠΔ, είχε κριθεί από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ότι αρμόδιος για να κρίνει τη νομιμότητα της συλλογής των δεδομένων αυτών ο δικαστικός ή ο εισαγγελικός λειτουργός στο πλαίσιο αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων ή του ανακριτικού υλικού¹³³.

Η εξεταζόμενη ειδική ανακριτική πράξη δύναται να προσβάλλει το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης του ατόμου, δηλαδή το δικαίωμα του ατόμου να αποφασίσει το ίδιο για τη διάθεση και τη χρήση των προσωπικών του δεδομένων, που προστατεύεται από τις διατάξεις του άρθρου 9^A του Συντάγματος. Η μη τήρηση των προϋποθέσεων απόκτησης του σχετικού ανακριτικού αποδεικτικού υλικού, επιφέρει την απαγόρευση αξιοποίησης του, κατά τη ρητή πρόβλεψη της παραγράφου 3 του άρθρου 19 του Συντάγματος.

Τέλος, η διασταύρωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θεωρείται ως απαγορευμένη και απαγορεύεται η αποδεικτική αξιοποίηση του υλικού που συγκεντρώθηκε, στις περιπτώσεις που δεν έχουν καταχωριστεί νομίμως και στις περιπτώσεις που τα εν λόγω δεδομένα δεν αφορούν στην ποινικά κολάσιμη συμπεριφορά του θιγόμενου¹³⁴.

¹³² Βλ. Σπυράκος Δ., «*Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος*», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1031.

¹³³ Βλ. Απόφαση Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 147/2001, ΠοινΔικ 2002, σελ. 37.

¹³⁴ Βλ. Δαλακούρας Θ., «*Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001*», ΠοινΧρ 2001, σελ. 1029.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

3.1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ¹³⁵

3.1.1. Η απόφαση *Teixeira de Castro* κατά Πορτογαλίας της 9.6.1998¹³⁶

Τα πραγματικά περιστατικά της εν λόγω υπόθεσης έχουν ως εξής:

Δυο μυστικοί Πορτογάλοι αστυνομικοί πλησίασαν τον V.S. , ύποπτο χρήσης και διακίνησης μικρών ποσοτήτων ναρκωτικών, στην οποία προέβαινε ώστε να εξασφαλίσει κασίς για ιδιωτική χρήση και του ζήτησαν να τους πουλήσει μερικά κιλά κασίς, προκειμένου να φθάσουν στον έμπορο που τον προμήθευε ναρκωτικά. Δίχως να γνωρίζει ο V.S. ότι πρόκειται για αστυνομικούς, συμφώνησε να τους βρει προμηθευτή. Τελικά όμως δεν μπόρεσε να βρει προμηθευτή, με συνέπεια οι δυο αστυνομικοί να επανέλθουν την 30.12.1992, ζητώντας από τον ίδιο αν θα μπορούσε να τους προμηθεύσει με ηρωίνη. Ο V.S. απάντησε ότι ηρωίνη θα μπορούσε να τους προμηθεύσει ο *Teixeira de Castro*, τη διεύθυνση του οποίου όμως δεν γνώριζε ο ίδιος, αλλά ένα άλλο πρόσωπο ο F.O.. Εν

¹³⁵ Βλ. Φαρσεδάκη Ι. /Σατλάνη Χρ., «Ένα Απάνθισμα από τη Νομολογία του ΕΔΔΑ του έτους 2013 για τη δίκαιη ποινική δίκη», ΠοινΔικ 2014, σελ. 147 επ. , Καϊάφα-Γκιμπάντι Μ., «Η πρόσφατη Νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη», ΠοινΔικ 2011, σελ. 59 επ. , Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική διείδυση: όρια και υπερβάσεις», ΠοινΔικ 2010, σελ. 1329 επ. , Δημάκης Α., «Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία», ΠοινΧρ 2008, σελ. 594 επ. και Βλ. Αναγνωστόπουλος Η., «Αστυνομική παγίδευση και δίκαιη δίκη», ΠοινΧρ 2001, σελ. 193 επ.

¹³⁶ Αριθμός Προσφυγής 25829/1994.

συνεχεία, οι δυο αστυνομικοί, από κοινού με τον V.S. και τον F.O. , επισκέφθηκαν τον *Teixeira de Castro*, στον οποίο και προσέφεραν 200.000 πορτογαλικά εσκούδο, προκειμένου να τους προμηθεύσει με 20 γραμμάρια ηρωίνης. Ο τελευταίος συμφώνησε και συνοδευόμενος από τον F.O., μετέβη στην οικία ενός τετάρτου προσώπου, του J.P.O. , από τον οποίο και αγόρασε τρία σακουλάκια ηρωίνης των 10,5 και 5 γραμμαρίων αντιστοίχως· σακουλάκια τα οποία ο J.P.O. είχε προμηθευτεί από κάποιο άλλο 5^ο πρόσωπο. Μόλις ο *Teixeira de Castro* έβγαλε από την τσέπη του ένα σακουλάκι με την ηρωίνη για το παραδώσει στους «υποψήφιους» αγοραστές, εκείνοι τον συνέλαβαν γνωστοποιώντας την ιδιότητα τους.

Ως συνέπεια των παραπάνω, ο *Teixeira de Castro* καταδικάστηκε από τα πορτογαλικά δικαστήρια σε εξαετή κάθειρξη και παρέμεινε έγκλειστος σε φυλακή επί τρία έτη. Το ΕΛΔΑ, στο οποίο και προσέφυγε, αφού εξήρε την εφαρμογή των γενικών προϋποθέσεων της δίκαιης δίκης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ σε όλες ανεξαιρέτως τις ποινικές διαδικασίες, ανεξάρτητα από το είδος του εγκλήματος που αποτελεί το αντικείμενο τους και διευκρίνισε ότι το δημόσιο συμφέρον δεν δύναται να δικαιολογήσει τη χρήση αποδείξεων που είναι προϊόν αστυνομικής πρόκλησης.

Εν προκειμένω, έκρινε ότι οι αστυνομικοί υπερέβησαν τα θεμιτά όρια τους για τους εξής κυρίως λόγους:

- i. Οι αστυνομικοί δεν έδρασαν υπό τον έλεγχο και την εποπτεία των αρμόδιων δικαστικών αρχών.
- ii. Δεν συνέτρεχε λόγος οι κρατικές αρχές να υποψιάζονται τον *Teixeira de Castro* για διακίνηση ναρκωτικών ουσιών μιας και δεν είχε καταγεγραμμένο εγκληματικό παρελθόν και ήταν άγνωστος στις αστυνομικές αρχές, οι οποίες ήλθαν σε επαφή μαζί του με τη διαμεσολάβηση άλλου προσώπου.
- iii. Ο *Teixeira de Castro* δεν κατείχε ο ίδιος ναρκωτικά αλλά προμηθεύτηκε από άλλον μόνον την ποσότητα που του ζήτησαν

οι αστυνομικοί, περιοριζόμενος να πράξει αυτό στο οποίο τον ώθησαν οι αστυνομικοί.

- iv. Δεν υπήρξαν στοιχεία τα οποία να αποδεικνύουν ότι ο *Teixeira de Castro* ήταν προδιαθετιμένος να πραγματοποιήσει τέτοιες εγκληματικές πράξεις.
- v. Κατά τη διερεύνηση της δραστηριότητας του *Teixeira de Castro*, οι αστυνομικοί δεν περιορίστηκαν σε παθητικό ρόλο αλλά άσκησαν επιρροή τέτοιας έντασης, με αποτέλεσμα να προκαλέσουν αυτοί την τέλεση αξιόποινης πράξης από τον *Teixeira de Castro*.
- vi. Η καταδίκη του *Teixeira de Castro* από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια στηρίχθηκε εντέλει στις καταθέσεις των αστυνομικών.

Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ενέργειες των αστυνομικών υπερέβησαν τα επιτρεπτά όρια της συγκεκριμένης αστυνομικής δράσης, διότι αυτοί έδρασαν ως ηθικοί αυτουργοί στην αξιόποινη πράξη του *Teixeira de Castro*, ενώ κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύει, ότι μια τέτοια πράξη θα είχε τελεστεί αν έλειπε η δική τους δράση.

3.1.2. Η απόφαση *Ramanauskas* κατά Λιθουανίας της 5.2.2008¹³⁷

Τα πραγματικά περιστατικά της εν λόγω υπόθεσης είναι τα παρακάτω αναφερόμενα:

Ο AZ προσέγγισε Λιθουανό Εισαγγελέα, μέσω του VS, προσωπικού γνωστού του Εισαγγελέα και ζήτησε από τον τελευταίο να φροντίσει για την αθώωση ενός προσώπου. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, προσέφερε στον Εισαγγελέα ως ανταμοιβή 3000 δολάρια ΗΠΑ. Ο Εισαγγελέας καταρχήν αρνήθηκε, τελικά όμως αποδέχθηκε την προσφορά, αφού ο AZ την επανέλαβε πολλές φορές. Εν συνεχεία, ο AZ ο

¹³⁷ Αριθμός Προσφυγής 74420/2001.

οποίος στην πραγματικότητα εργαζόταν σε υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ενημέρωσε τους προϊσταμένους του για την εν λόγω υπόθεση. Εξαιτίας των γεγονότων, η υπηρεσία του AZ ζήτησε από τον Αναπληρωτή Γενικό Εισαγγελέα να της επιτραπεί να προχωρήσει σε μια «προσομοίωση εγκληματικής συμπεριφοράς». Έτσι ο AZ κατέβαλε στον Εισαγγελέα σε δυο διαδοχικές ημερομηνίες το συνολικό ποσό των 2500 δολαρίων ΗΠΑ, με συνέπεια ο Γενικός Εισαγγελέας, μετά την καταβολή της χρηματικής αμοιβής, να ασκήσει κατά του Εισαγγελέα ποινική δίωξη για δωροληψία.

Τελικά ο Εισαγγελέας ομολόγησε την ενοχή του και καταδικάστηκε για την ως άνω αξιόποινη πράξη του, παρά το γεγονός ότι υποστήριξε ότι κατά την τέλεση του εγκλήματος υπέκυψε στις πιέσεις του AZ. Η καταδίκη του επικυρώθηκε από το Εφετείο αλλά και το Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο επίσης απέρριψε τους ισχυρισμούς του περί παγιδεύσεως.

Κατά την εκδίκαση της προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι ωθήθηκε στην τέλεση μιας αξιόποινης πράξης, την οποία ουδέποτε θα είχε τελέσει αν δεν μεσολαβούσαν οι agents provocateurs AZ και VS. Η κυβέρνηση της Λιθουανίας ισχυρίστηκε ότι, όταν οι ανωτέρω πλησίασαν τον Εισαγγελέα και του πρότειναν να λάβει το χρηματικό δώρο ενεργούσαν ως ιδιώτες, εφόσον δεν είχε ενημερωθεί ακόμα η αρμόδια υπηρεσία και είχε εγκριθεί η «πράξη προσομοίωσης».

Το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ευθύνη των λιθουανικών αρχών για τη δραστηριότητα των AZ και VS, η οποία έλαβε χώρα πριν από την έγκριση της «επιχείρησης προσομοίωσης» και συνεκτιμώντας ότι:

- i. δεν υπήρχε καμία ένδειξη ότι ο προσφεύγων στο παρελθόν είχε οποιαδήποτε εμπλοκή με αξιόποινες πράξεις διαφθοράς,
- ii. όλες οι συναντήσεις του Εισαγγελέα με τον AZ πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία του τελευταίου, ο οποίος ασκούσε αόφρητες πιέσεις για να τελέσει την αξιόποινη πράξη, παρόλο που κανένα

αντικειμενικό στοιχείο δεν υποδεικνυε ότι είχε παρόμοια πρόθεση,

κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ενέργειες των ΑΖ και VS είχαν ως απόρροια την τέλεση της αξιόποινης πράξης από τον προσφεύγοντα Εισαγγελέα, για την οποία καταδικάστηκε και για την οποία δεν υπήρχε καμία ένδειξη ότι θα είχε τελεστεί χωρίς την παρέμβαση τους.

Η αποδεικτική αξιοποίηση της παρέμβασης αυτής στέρησε το δίκαιο χαρακτήρα της δίκης από τον προσφεύγοντα, σύμφωνα την παράγραφο 1 του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

3.1.3. Η απόφαση Πυργιωτάκης κατά Ελλάδας της 21.2.2008¹³⁸

Στην εν λόγω υπόθεση, δυο αστυνομικοί προσπαθούσαν να εντοπίσουν τον Ε, που φερόταν ως διακινητής ναρκωτικών, ενώ ο Π έφερε τους, δήθεν ενδιαφερόμενους αγοραστές ναρκωτικών, αστυνομικούς σε επαφή με τον Ε. Ειδικότερα ο Π με τηλεφωνική επικοινωνία υπέδειξε στον έναν αστυνομικό να αναμείνει στην είσοδο της πόλης της Ιεράπετρας, σε συγκεκριμένο σημείο όπου τον συνάντησε αγροτικό αυτοκίνητο με οδηγό τον Ε και συνεπιβάτη τον Π. Στη συνέχεια, ο πωλητής Ε και αγοραστής-αστυνομικός, χωρίς τον Π, μετέβησαν σε σημείο όπου φυλάσσονταν τα κρυμμένα ναρκωτικά και εκεί έλαβε χώρα η πώληση ναρκωτικών ουσιών προς τον αστυνομικό.

Ο Π καταδικάστηκε για διαμεσολάβηση σε πώληση ναρκωτικών ουσιών με ποινή κάθειρξης 10 ετών ενώ το Εφετείο, στο οποίο προσέφυγε επικύρωσε την καταδίκη του μειώνοντας την ποινή στου στα 7 χρόνια. Ο Άρειος Πάγος με απόφαση του**, απέρριψε την αναίρεση του και απεφάνθη ότι δεν υφίστατο υπέρβαση της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης του αστυνομικού οργάνου στη συγκεκριμένη περίπτωση.

¹³⁸ Αριθμός Προσφυγής 15110/2006.

Ο αναιρεσείων κατέφυγε στο ΕΔΔΑ, με την αιτιολογία ότι η ποινική του δίκη δεν διεξάχθηκε με δίκαιο τρόπο, στο βαθμό κυρίως που η καταδίκη του βασίστηκε αποκλειστικά στη συμπεριφορά ενός εκ των εμπλεκομένων στην υπόθεση αστυνομικών, ο οποίος είχε ενεργήσει ως «agent provocateur».

Επειδή:

- i. ο αναιρεσείων δεν κατείχε ούτε μια στιγμή ναρκωτικά,
- ii. δεν προκύπτει ότι ο Π αποκόμισε κέρδος από την διαμεσολάβηση,
- iii. δεν αναφέρονται περιστατικά προδιάθεσης του Π να τελέσει την εν λόγω αξιόποινη πράξη,
- iv. το ενδιαφέρον της αστυνομίας ήταν προσανατολισμένο μόνο στον άλλο κατηγορούμενο και δεν είχε κανένα βάσιμο λόγο να υποπτεύεται τον Π,
- v. δεν προκύπτει ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση είχε διαταχθεί και εποπτευόταν από αρμόδιο δικαστικό λειτουργό,

το ΕΔΔΑ αφού επεσήμανε ότι ο προσφεύγων εμφανίστηκε στην υπόθεση μόνο τη μοιραία μέρα και ότι ο ρόλος του περιορίστηκε στην υπόδειξη του τόπου όπου βρισκόταν ο διακινητής Ε, έκρινε ότι οι εμπλακέντες αστυνομικοί προκάλεσαν μια εγκληματική δραστηριότητα, η οποία αλλιώς δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

3.1.4. Η απόφαση Βλάχος κατά Ελλάδας της 18.9.2008¹³⁹

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΕΔΔΑ με λακωνικό τρόπο αποσαφήνισε πότε υπάρχει αστυνομική παγίδευση, κάτι που αντίκειται στις αρχές της δίκαιης ποινικής δίκης και έχει ως συνέπεια την απαγόρευση χρησιμοποίησης των αποδεικτικών μέσων που συλλέχθηκαν.

¹³⁹ Αριθμός Προσφυγής 20643/2006.

Εν προκειμένω, υφίσταται αστυνομική πρόκληση όταν οι εμπλεκόμενοι μυστικοί αστυνομικοί ή οι ιδιώτες που χρησιμοποιεί η αστυνομία, δεν περιορίζονται μόνο στο να εξετάσουν με ένα τρόπο καθαρά παθητικό την εγκληματική δραστηριότητα αλλά ασκούν πάνω σε ένα πρόσωπο τέτοια επιρροή, ώστε να παρακινείται τούτο στην τέλεση εγκλήματος, που υπό άλλες συνθήκες δεν θα είχε διαπραχθεί, με σκοπό να καταστήσουν δυνατή τη βεβαίωση του εγκλήματος και συνακόλουθα την απόδειξη και τη δίωξη του.

Στην συγκεκριμένη υπόθεση το ΕΔΔΑ δεν διέκρινε παραβίαση του δικαιώματος για δίκαιη ποινική δίκη μιας και δεν διέγνωσε αστυνομική παγίδευση του προσφεύγοντα. Δέχθηκε ειδικότερα, ότι:

- i. ο αστυνομικός προσποιήθηκε, ότι ενδιαφέρεται να αγοράσει παραχαραγμένα (πλαστά) αμερικάνικα δολάρια, τα οποία ο κατηγορούμενος και προσφεύγων του τα υπέδειξε αμέσως,
- ii. δεν υπήρξε αστυνομική πρόκληση ή παγίδευση, καθώς το εν λόγω έγκλημα είχε ήδη τελεσθεί πριν την επαφή του προσφεύγοντα με τον κεκαλυμμένο δρόντα αστυνομικό.

3.1.5. Η απόφαση *Baltins* κατά Λετονίας της 8.1.2013¹⁴⁰

Στην συγκεκριμένη υπόθεση ο προσφεύγων είχε καταδικαστεί στο παρελθόν για κατοχή και αποθήκευση ναρκωτικών. Το Νοέμβριο του 2004 επικοινωνήσε μαζί του ένας αστυνομικός, ο οποίος επρόκειτο να διενεργήσει επιχείρηση καλούμενη «τεστ αγοράς», για την οποία είχε προηγουμένως λάβει την απαραίτητη έγκριση από τον αρμόδιο Εισαγγελέα. Σε δυο περιπτώσεις, τον Νοέμβριο του 2004, ο προσφεύγων πούλησε στον μυστικό αστυνομικό 100 γραμμάρια αμφεταμίνης, ο οποίος τον πλήρωσε με προσημειωμένα χαρτονομίσματα. Στην τρίτη συνάντησή τους, το Δεκέμβριο του 2004, ο προσφεύγων έλαβε χρήματα

¹⁴⁰ Αριθμός Προσφυγής 28823/2004.

από τον αστυνομικό για αγορά ναρκωτικών ουσιών, ωστόσο δεν τις παρέδωσε μιας και αντιλήφθηκε ότι τα χρήματα ήταν προσημειωμένα.

Κατά τη συνέπεια των παραπάνω, ο προσφεύγων καταδικάστηκε τον Οκτώβριο του 2005 σε κάθειρξη δέκα ετών για κατοχή και πώληση ναρκωτικών ουσιών. Το εθνικό δικαστήριο θεμελίωσε την απόφαση του βάσει έγγραφων καταθέσεων αστυνομικών, καταγεγραμμένων συνομιλιών του προσφεύγοντος με τον κεκαλυμμένως δρώντα αστυνομικό, της ύπαρξης προσημειωμένων χρημάτων και μιας χημικής ανάλυσης κατά την οποία κατασχθέντα αντικείμενα από την οικία του προσφεύγοντος έφεραν υπολλείματα ναρκωτικών ουσιών. Η έφεση που άσκησε ο προσφεύγων στο Ανώτατο Δικαστήριο, ισχυριζόμενος ότι παρακινήθηκε από τα αρμόδια αστυνομικά όργανα στην τέλεση αξιόποινης πράξης, απορρίφθηκε.

Ο προσφεύγων στράφηκε προς επίλυση της υπόθεσης του στο ΕΔΔΑ, για παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ με την αιτιολογία ότι παρακινήθηκε από τον μυστικό αστυνομικό προς τέλεση του εγκλήματος για το οποίο καταδικάστηκε. Το εν λόγω δικαστήριο επεσήμανε ότι:

- i. ο προσφεύγον είχε καταδικαστεί στο παρελθόν για αποθήκευση ναρκωτικών και όχι διακίνηση,
- ii. ο ισχύοντας λετονικός νομός προέβλεπε την εφαρμογή της αστυνομικής διείσδυσης μόνο στην περίπτωση που είχαν εξαντληθεί όλα τα αλλά μέσα διερεύνησης εγκληματικών ενεργειών,
- iii. δεν ήταν σαφές αν οι αστυνομικοί συμμετείχαν στη διάπραξη ενός αδικήματος η οποία είχε ήδη ξεκινήσει,
- iv. το γεγονός ότι ο μυστικός αστυνομικός ζήτησε από τον προσφεύγοντα επανειλημμένως να πουλήσει μεγαλύτερες ποσότητες ναρκωτικών προσφέροντας του μεγαλύτερα χρηματικά ποσά εγείρει αμφιβολίες για το πόσο ο αστυνομικός ενέμεινε σε μια παθητική στάση,

- v. τα αρμόδια λετονικά δικαστήρια δεν εξέτασαν εξονυχιστικά τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα περί αστυνομικής παγίδευσης,
- vi. Τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια δεν απέκτησαν πρόσβαση στα απόρρητα στοιχεία της Εισαγγελίας και τα οποία ήταν απαραίτητα προκειμένου να καθοριστεί αν ο προσφεύγον είχε μια δίκαιη δίκη.

Για τους παραπάνω λόγους το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ.

3.1.6. Η απόφαση *Jacobson v. United States* της 6.4.1994¹⁴¹

Το 1984 αγρότης και βετεράνος του Βιετνάμ Jacobson από τη Νεμπράσκα είχε παραγγείλει ταχυδρομικώς δυο τεύχη του νομίμου κατά το χρόνο εκείνο περιοδικού «Bare Boys» από βιβλιοπωλείο για ανηλικούς στην Καλιφόρνια, τα οποία απεικόνιζαν γυμνά αγόρια, εφηβικής και προεφηβικής ηλικίας, δίχως αυτά να εμπλέκονται σε σεξουαλικές σκηνές. Μετά την ψήφιση του νόμου «για την προστασία της παιδικής ηλικίας», αργότερα το 1984, κρατικοί υπάλληλοι βρήκαν το όνομα του Jacobson στον κατάλογο πελατών του εν λόγω βιβλιοπωλείου και έκτοτε άρχισαν να του αποστέλλουν επιστολές, ερωτηματολόγια κ.α., εμφανιζόμενοι ως μέλη ανύπαρκτων στην πραγματικότητα συλλόγων που δρούσαν υπέρ της ελευθερίας έκφρασης στο γενετήσιο πεδίο.

Απαντώντας στα ερωτηματολόγια αυτά ο Jacobson δήλωσε την προτίμηση του για ομοφυλοφιλικές σχέσεις με ώριμους εφήβους ή μετεφήβους. Τελικά, κατόπιν αλληλογραφίας που διήρκεσε δυόμιση χρόνια, ο Jacobson αφού έλαβε κατάλογο που διαφήμιζε πορνογραφικά περιοδικά με νέα αγόρια, παρήγγειλε ένα τέτοιο περιοδικό. Εν συνεχεία συνελήφθη και καταδικάστηκε για παράβαση του προαναφερόμενου

¹⁴¹ Βλ. Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική διείσοδος: όρια και υπερβάσεις», ΠoinΔικ 2010, σελ. 1327-1330.

νόμου, αφού απορρίφθηκε ο υπερασπιστικός του ισχυρισμός ότι είχε παγιδευτεί. Η καταδίκη του επικυρώθηκε κατά πλειοψηφία και από το αρμόδιο Εφετείο.

Ωστόσο, το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε κατά πλειοψηφία ότι ο ισχυρισμός του Jacobson περί παγίδευσης ήταν βάσιμος, καθώς ενώ είχε κάποιες προσωπικές τάσεις, εντούτοις αυτές δεν θα τον οδηγούσαν στην αξιόποινη παραβίαση του νόμου με την παραγγελία παιδικής πορνογραφίας. Η εξεταζόμενη αξιόποινη συμπεριφορά του ήταν αποτέλεσμα σοβαρής και επίμονης πίεσης από κρατικούς υπαλλήλους να δεχθεί να λάβει τέτοιο υλικό στα πλαίσια υποτιθέμενης εκστρατείας υπέρ της ελευθερίας της έκφρασης. Χαρακτηριστικά, το Ανώτατο Δικαστήριο επικαλούμενο παλαιότερη τοποθέτηση, αποφάνθηκε: « Το Κράτος δεν επιτρέπεται να παίζει με την αδυναμία ενός ανθρώπου και να το παρασύρει να διαπράξει εγκλήματα, τα οποία άλλως, αν είχε αφεθεί ήσυχο, δεν επρόκειτο ποτέ να επιχειρήσει».

3.2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ¹⁴²

3.2.1. Η υπ' αριθ. 537/2011 του Αρείου Πάγου

Όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης αυτής, η κατηγορούμενη φαρμακοποιός καταδικάστηκε από το πενταμελές Εφετείο Θράκης για το ότι εν γνώσει της χορηγούσε κατ' εξακολούθηση ναρκωτικές ουσίες στον Γ.Α., χωρίς την απαιτούμενη από το νόμο ιατρική συνταγή, για μια τριετία προ της 29.10.1999. Στο διατακτικό της εν λόγω απόφασης προσδιορίζονται τρεις περιπτώσεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης, ενώ σημειώνεται ότι στη δεύτερη ο Γ.Α. ενεργούσε ύστερα από πρόταση της αρμόδιας για την δίωξη ναρκωτικών

¹⁴² Από την Επίσημη Ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου:
www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis.asp

αστυνομικής υπηρεσίας. Η κατηγορούμενη καταδικάστηκε από το Εφετείο με ποινή φυλάκισης τριών ετών και χρηματική ποινή ύψους τριών χιλιάδων ευρώ.

Η κατηγορούμενη φαρμακοποιός κατέθεσε αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου, υποστηρίζοντας ως δεύτερο λόγο αυτής, την απόλυτη ακυρότητα της εφετειακής απόφασης για το λόγο ότι εξετάστηκε στο ακροατήριο ως μάρτυρας ο αστυνομικός Α.Κ., ο οποίος συμμετείχε στο σχέδιο συγκεκαλυμμένης δράσης του Γ.Α., στις 29.10.1999 και περί ώρα 18:30. Η καταδικασθείσα φαρμακοποιός υποστήριξε ότι με την συνεκτίμηση και συναξιολόγηση της ανωτέρω μαρτυρικής κατάθεσης, για τον σχηματισμό καταδικαστικής κρίσης εναντίον της από το δικαστήριο, παραβιάσθηκαν τα υπερασπιστικά της δικαιώματα και δεν διεξάχθηκε μια δίκαιη δίκη, καθώς ο αστυνομικός Α.Κ. ενήργησε αυτόβουλα, χωρίς νόμιμη εντολή του αρμόδιου προϊσταμένου της αστυνομικής υπηρεσίας για την δίωξη ναρκωτικών και τη σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα Εφετών Θεσσαλονίκης, που εποπτεύει τις υπηρεσίες Εσωτερικών Υποθέσεων σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Ο Άρειος Πάγος ανέφερε τη σημασία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ περί δίκαιης δίκης, επισημαίνοντας ότι βάσει αυτής, οι πράξεις των αστυνομικών οργάνων που ενεργούν ως agents provocateurs δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν τα όρια της κεκαλυμμένης δράσης τους. Πιο συγκεκριμένα δεν επιτρέπεται να παροτρύνουν ενεργά τον κατηγορούμενο να τελέσει αξιόποινη πράξη καθώς με αυτό τον τρόπο επέρχεται παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης.

Εν προκειμένω ως προς τον δεύτερο λόγο αναίρεσεως που προέβαλε η φαρμακοποιός, ο Άρειος Πάγος επεσήμανε ότι όπως προκύπτει από διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης ο Γ.Α. , που ανέπτυξε κεκαλυμμένη δράση κατά την παράνομη αγοραπωλησία ναρκωτικών φαρμάκων, ενεργούσε ύστερα από πρόταση της αρμόδια για τη δίωξη ναρκωτικών υπηρεσίας. Από την παραδοχή αυτή καθίσταται εμφανές ότι ο εν λόγω αστυνομικός ενήργησε σύννομα, η δε μαρτυρική του

κατάθεση, η οποία ελήφθη υπόψη, δεν στέρησε από την αναιρεσείουσα κάποιο υπερασπιστικό δικαίωμα της , με συνέπεια την διεξαγωγή μιας δίκαιης δίκης.

Επιπροσθέτως, ο Άρειος Πάγος επεσήμανε ότι εφόσον το σχέδιο αποκάλυψης της ως άνω αξιόποινης πράξης της φαρμακοποιού καταστρώθηκε και εφαρμόστηκε από την αρμόδια αστυνομική υπηρεσία με την βοήθεια του Α.Γ., δεν απαιτείτο πριν από την εκτέλεση του η εκφερόμενη σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα Εφετών.

Τέλος, ο Άρειος Πάγος δέχθηκε ότι ούτε από τις διατάξεις των νόμων 1729/1987 και 2713/1999, ούτε από άλλη διάταξη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή άλλου νόμου προκύπτει η ακυρότητα της κατάθεσης του αστυνομικού υπαλλήλου που συμμετείχε στην αποκάλυψη αξιόποινης πράξης με συγκεκριμένη δράση τρίτου προσώπου, χρησιμοποιηθέντος ως agent provocateur, επειδή έλειπε η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα Εφετών που εποπτεύει την υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων.

Απόρροια των ανωτέρω, ήταν να απορριφθεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως της φαρμακοποιού, περί ακυρότητας που πραγματώθηκε κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο , ως αβάσιμος.

3.2.2. Η υπ' αριθ. 1896/2010 απόφαση του Αρείου Πάγου

Στην υπόθεση αυτή, περιήλθαν πληροφορίες στο Γραφείο Εσωτερικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας (ΥΕΝ) ότι προσωπικό του Λιμενικού Σώματος εμπλέκεται σε κύκλωμα παράνομης διακίνησης λαθρομεταναστών. Προς την ανακάλυψη του κυκλώματος και την σύλληψη των εμπλεκόμενων προσώπων, ζητήθηκε από τον Εισαγγελέα του Ναυτοδικείου Πειραιά η σύμφωνη γνώμη του για τη διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων και την εμφάνιση προσωπικού του Γραφείου ως μέλους του κυκλώματος. Κατόπιν της σύμφωνης γνώμης

του Εισαγγελέα, πραγματοποιήθηκαν ειδικές ανακριτικές πράξεις και ειδικότερα αυτή της ανακριτικής διείδυσης που οδήγησε στη σύλληψη αρχικά του Κ.Π., Σημαιοφόρου του Λιμενικού Σώματος και ακολούθως στη σύλληψη του Σ.Π., Πλωτάρχη του Λιμενικού Σώματος και εν προκειμένω αναιρεσειόντος.

Εδώ ο Άρειος Πάγος κάνει μια μνεία ως προς τις προϋποθέσεις διενέργειας της ανακριτικής διείδυσης, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 51 του νόμου 2935/2001 και στο άρθρο 253^Α ΚΠΔ. Σημειώνει ότι η διενέργεια της συγκεκριμένης αστυνομικής διείδυσης ήταν καθ' όλα σύννομη καθώς από την αντιπαραβολή των ανωτέρω διατάξεων, προκύπτει ότι για την διενέργεια ανακριτικής διείδυσης και την εμφάνιση του προσωπικού του Γραφείου Εσωτερικών Υποθέσεων του Υ.Ε.Ν. ως συμμετόχου της πράξης, απαιτείται μόνο η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα και όχι η έκδοση βουλεύματος, το οποίο απαιτείται μόνο στις περιπτώσεις του άρθρου 52 του νόμου 2935/2001. Από την άλλη πλευρά, η έκδοση βουλεύματος από το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο που απαιτείται για τη διενέργεια ανακριτικής διείδυσης, βάσει των διατάξεων του άρθρου 253^Α ΚΠΔ, δεν εφαρμόζεται στην προκειμένη περίπτωση, μιας και το εν λόγω ζήτημα ρυθμίζεται ειδικότερα από τις διατάξεις του νόμου 2935/2001, οι οποίες υπερσχύουν των διατάξεων του ΚΠΔ.

Επομένως, ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι η διενεργηθείσα ανακριτική διείδυση ήταν σύννομη. Όσον αφορά τους ισχυρισμούς του αναιρεσειόντος, περί πρόκλησης αξιόποινης πράξης από τον κεκαλυμμένο δρώντα λιμενικό με αποτέλεσμα την προσβολή της αρχής της δίκαιης δίκης, αυτοί κριθήκαν απαράδεκτοι διότι δεν συνδέονται με συγκεκριμένο λόγω αναιρέσεως από τους περιοριστικά αναφερόμενους στο άρθρο 510 § 1 ΚΠΔ, ενώ το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, αυτή καθεαυτή, δεν συνιστά λόγω αναιρέσεως.

Είναι ακριβές ότι η νομολογία του Αρείου Πάγου δεν υιοθετεί αυτοτελώς ως λόγω αναιρέσεως την παραβίαση της ΕΣΔΑ, παρά μόνο σε συνδυασμό

με τους λόγους αναιρέσεως που προβλέπονται στα άρθρα 484 και 510 ΚΠΔ. Η θέση αυτή δεν είναι πια ακαταμάχητη, καθώς το ΕΔΔΑ στην υπόθεση Perjala κατά Ελλάδας της 22.2.2007, έκρινε ότι η παραβίαση της ΕΣΔΑ οφείλει να αποτελεί αυτοτελή λόγω αναιρέσεως ενώ δέχθηκε ότι η αντίθετη νομολογία του Αρείου Πάγου τείνει «προς το σόφισμα» και είναι «αφόρητα τυπολατρική»¹⁴³.

3.3.3. Η υπ' αριθ. 1742/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου

Τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης λαμβάνουν χώρα ως εξής:

Στην αστυνομία περιήλθαν πληροφορίες ότι οι δυο κατηγορούμενοι διακινούσαν ναρκωτικές ουσίες. Προς αξιοποίηση των πληροφοριών αυτών, ένας αστυνομικός εμφανίσθηκε στον κατηγορούμενο Β.Π. ως υποψήφιος αγοραστής ινδικής κάνναβης. Ο Β.Π. συνεννοήθηκε με το δεύτερο κατηγορούμενο Θ.Ε. να τον προμηθεύσει την κάνναβη και στη συνέχεια ορίστηκε συνάντηση σε υδραγωγείο της Θεσσαλονίκης, μεταξύ του Β.Π. και του αστυνομικού, όπου θα πραγματοποιούταν η αγοραπωλησία. Η συμφωνηθείσα αγοραπωλησία περιελάμβανε την αγορά 2 κιλών ινδικής κάνναβης έναντι 500.000 δραχμών και στον προγραμματισμένο τόπο συνάντησης εμφανίστηκαν αστυνομικοί οι οποίοι και συνέλαβαν τον Β.Π., ο οποίος μόλις είχε παραλάβει την ποσότητα των ναρκωτικών ουσιών από τον Θ.Ε. και ετοιμαζόταν να την παραδώσει στον δήθεν αγοραστή-αστυνομικό.

Ο Θ.Ε. προσωρινά κατάφερε να διαφύγει της σύλληψης, ωστόσο συνελήφθη λίγους μήνες αργότερα, ενώ ο Β.Π. ομολόγησε στους αστυνομικούς ότι από το συνολικό ποσό των 500.000 δραχμών θα λάμβανε ως αμοιβή τις 50.000 δραχμές και επιπλέον παραδέχθηκε ότι

¹⁴³ Βλ. Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική διείδουση: όρια και υπερβάσεις», ΠονΔικ 2010, σελ.1330.

την τελευταία τριετία πριν τη σύλληψη του είχε κάνει επανειλημμένως χρήση ινδικής κάνναβης δίχως να είναι τοξικομανής.

Σύμφωνα με τα όσα δέχθηκε το Εφετείο, ο πρώτος κατηγορούμενος Β.Π. καταδικάστηκε για κατοχή και απόπειρα πώλησης ναρκωτικών ουσιών καθώς επίσης και για χρήση ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση. Προέβαλε ενώπιον του Εφετείου τον αυτοτελή ισχυρισμό περί παραβίασης της ΕΣΔΑ, καθώς η κεκαλυμμένη δράση των αστυνομικών υπερέβη τα επιτρεπόμενα όρια.

Το Εφετείο απέρριψε τον ισχυρισμό του, ενώ εν συνεχεία ο Άρειος Πάγος έκρινε αιτιολογημένη την απόρριψη του, καθώς απεφάνθη ειδικά: «...προέκυψε ότι σύμφωνα με πληροφορίες των οργάνων της Υποδιεύθυνσης της Δίωξης Ναρκωτικών Θεσσαλονίκης και ο κατηγορούμενος αυτός ασχολείτο με την διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, γι' αυτό και προσφέρθηκε να πωλήσει την πιο πάνω ποσότητα ναρκωτικής ουσίας στον αστυφύλακα Μ.Κ., κατά τις πρώτες συναντήσεις τους, χωρίς ο τελευταίος να υπερβεί τα όρια της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης του και χωρίς να παροτρύνει τον κατηγορούμενο να τελέσει τις πράξεις αυτές, όπως βάσιμα επικαλείται. Εξάλλου, εφόσον κατά τα προεκτεθέντα ο κατηγορούμενος αυτός ησχολείτο με τη διακίνηση ναρκωτικών, θα προέβαινε στις πράξεις αυτές και χωρίς τη μεσολάβηση του αστυνομικού οργάνου».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπεραίνοντας, το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα ιδιαίτερα επαχθές κοινωνικό φαινόμενο που προσβάλλει πολύτροπα τις πτυχές της κοινωνικής ζωής. Το εγκληματικόν της δράσης του εν λόγω κοινωνικού φαινομένου συνίσταται στην ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας μέσω της οργανωμένης καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Διαθέτει συμπαγής ιεραρχική δομή ή εμφανίζεται με τη μορφή εγκληματικού δικτύου που στηρίζεται στις αμοιβαίες σχέσεις εμπιστοσύνης. Βασίζει την εγκληματική δραστηριότητα του στο συνωμοτικό τρόπο δράσης, την αδιαφάνεια και τη μυστικότητα. Κυρίαρχοι στόχοι του, συνιστούν η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επίτευξη κερδών, η μακροχρόνια επιβίωση του, μέσω της απόκρυψης της παράνομης δραστηριότητας του και της αποφυγής σύλληψης των μελών του. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, τα στελέχη του οργανωμένου εγκλήματος επιδίδονται συστηματικά σε εκτεταμένες πράξεις διαφθοράς και όταν αυτές κρίνονται ανεπαρκείς, προσφεύγουν σε πράξεις ωμής βίας.

Σε περίπτωση οι τρόποι λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος αγγίζουν την τέλεια μορφή πραγμάτωσης τους και υφίσταται μέγιστη επίτευξη των πρωταρχικών στόχων του, τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος της υποκατάστασης του Κράτους και της επίσημης κεντρικής εξουσίας από ένα έξω-κρατικό σύστημα οργάνωσης εξουσίας και οικονομικής δραστηριότητας, που ελέγχει ουσιαστικά τον εκάστοτε τοπικό πληθυσμό.

Περαιτέρω, η δράση μιας εγκληματικής οργάνωσης ομοιάζει με την δραστηριότητα μιας νόμιμης οικονομικής επιχείρησης. Χρησιμοποιώντας κανόνες λειτουργίας και θεσμούς νόμιμων οικονομικών επιχειρήσεων, στα μέτρα της εγκληματικής του δράσης, το οργανωμένο έγκλημα δύναται να βελτιστοποιήσει τα παράνομα προϊόντα και τις υπηρεσίες που διαθέτει, μεγιστοποιώντας τα κέρδη του, ενώ παράλληλα με τη χρήση υψηλής τεχνολογίας διατηρεί αποτελεσματικά

την μυστικότητα και τη στεγανότητα της οργάνωσης και επιτυγχάνει τον αποπροσανατολισμό των εκάστοτε αρμόδιων διωκτικών αρχών.

Ακόμα, επισημαίνεται ότι παρατηρείται μια σύνδεση μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, με επωφελείς αποτελέσματα και για τα δυο αυτά είδη οργανώσεων. Αυτό που επιδιώκουν τα δυο είδη οργανώσεων είναι η διασφάλιση ενός περιβάλλοντος που να εξυπηρετεί ταυτόχρονα τους στόχους και τις ανάγκες και των δυο. Από την πλευρά του οργανωμένου εγκλήματος, η συνεργασία του με τρομοκρατικές οργανώσεις, κρίνεται ιδιαίτερα επωφελής μιας και η πολιτική αποσταθεροποίηση στρέφει τους κατασταλτικούς μηχανισμούς προς άλλες κατευθύνσεις, διασφαλίζοντας πρακτικά την αδυναμία δίωξης των μελών του και την αδυναμία αποκάλυψης της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας. Η εν λόγω συμμαχία μπορεί να συμπεριλαμβάνει δεσμούς που αναπτυχθήκαν για λόγους ανταλλαγής ειδικών γνώσεων ή επιχειρησιακής υποστήριξης.

Εν συνεχεία, η ολοκληρωτική εξάρθρωση του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος στην πραγματικότητα είναι ανέφικτη, ωστόσο δύναται μέσω καταλλήλων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων να μειωθεί δραστικά η επέκταση, η διεισδυτικότητα και η συχνότητα εμφάνισης του.

Πιο συγκεκριμένα, αρχικά σε παγκόσμια κλίμακα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η διεθνοποίηση του οργανωμένου εγκλήματος προωθήθηκε ουσιαστικά η διεθνής και υπερσυνοριακή αστυνομική και δικαστική συνεργασία στους τομείς ανταλλαγής πληροφοριών, συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων, αλλά και διασύνδεσης όλων των αρμόδιων διωκτικών και δικαστικών αρχών.

Επιπλέον, υπό τα δεδομένα αυτά, η ασφάλεια προκρίνεται στο πλαίσιο της καταστολής της εγκληματικής δραστηριότητας και των αντιστοίχων νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν αυτή έναντι της ελευθερίας, ως γενικό προσδιοριστικό στοιχείο αυτής. Ο άμεσος και ευρύς κοινωνικός

αντίκτυπος της οργανωμένης εγκληματικότητας, αλλά και η μυστικότητα και ο διαχωρισμός των ρολών ως χαρακτηριστικά της, επιτάσσει τη λήψη δραστικών μέτρων για την πάταξη της. Οι συνήθεις τεχνικές έρευνας-ανακριτικές πράξεις δεν δύναται να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στον περίπλοκο και μυστικό τρόπο δομής της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας.

Κατά συνέπεια, οι επιλογές της εγχώριας και διεθνούς ποινικής καταστολής τείνουν να μετατοπιστούν από το χώρο του ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου στο χώρο της Ποινικής Δικονομίας. Ο ρόλος της αστυνομίας διαρκώς διευρύνεται και αναβαθμίζεται και από εκτελεστικό όργανο της Δικαιοσύνης πλέον προπορεύεται αυτής θεσμικά.

Έτσι, στο νομοθετικό επίπεδο αντιμετώπισης της βαριάς και οργανωμένης εγκληματικότητας, ο νομοθέτης εισάγει την διενέργεια ιδιαίτερα επαχθών ειδικών ανακριτικών πράξεων, οι οποίες υπηρετούν το ουσιαστικό Ποινικό Δίκαιο, αλλά δύναται να θέσουν σε κίνδυνο θεμελιώδεις ατομικές ελευθερίες και δικαιώματα ευρύτατου κύκλου πολιτών.

Βασικό πλεονέκτημα των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι ότι διασπά τη στεγανότητα των επιλήψιμων και επαχθών συναλλαγών των κλειστών εγκληματικών οργανώσεων με την υιοθέτηση ανάλογων συνωμοτικών τρόπων δράσης. Στόχος αυτών των ανακριτικών πράξεων, είναι η απόκτηση του απαραίτητου αποδεικτικού υλικού, που θα αποκαλύψει την οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα, θα επιφέρει καίριο πλήγμα στη δομή των οργανώσεων αυτών, με συνέπεια να τις καταστήσει προσπελάσιμες στις αρμόδιες κατασταλτικές αρχές, οι οποίες θα οδηγήσουν τα μέλη-δράστες του οργανωμένου εγκλήματος ενώπιον της Δικαιοσύνης.

Ωστόσο, η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων αποτελεί πρόκληση για το Κράτος Δικαίου, ενώ η οριακή αναγκαιότητα τους υποχρεώνει κυρίως τον εφαρμοστή του δικαίου σε μια πρόσθετη

ερμηνευτική επαγρύπνηση και στο σεβασμό των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου. Καταστολή και δίκαιη δίκη επιβάλλεται να είναι έννοιες αλληλένδετες, χωρίς ούτε μια στιγμή η δεύτερη να ασυνομεύεται από την πρώτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξιάδης Στ., «*Εγκληματολογία*», Εκδόσεις Σάκκουλα, 1989.
2. Αλεξιάδης Στ., «*Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*», Εκδόσεις Σάκκουλα, 1996.
3. Αλεξιάδης Στ., «*Ανακριτική*», 6^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006.
4. Αναγνωστόπουλος Η., «*Αστυνομική παγίδευση και δίκαιη δίκη*», ΠοινΧρ 2001.
5. Βαθρακοκοίλης Α., «*Το οργανωμένο έγκλημα και οι τρόποι αντιμετώπισης του*», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2001.
6. Βαθρακοκοίλης Α., «*Η νομική υπόσταση της ανακριτικής διείδυσης και οι συνέπειες αυτής*», ΠοινΔικ 2006.
7. Δαλακούρας Θ., «*Ανακριτική διείδυση, δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης*», στα Πρακτικά του 9^{ου} Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.
8. Δαλακούρας Θ., «*Ποινική Δικονομία, Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης, για νυν και «εν τω γεννάσθαι» ανακριτικούς υπαλλήλους*», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2003.
9. Δαλακούρας Θ., «*Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Νόμου 2928/2001*», ΠοινΧρ 2001.
10. Δαλακούρας Θ., «*Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι. Θεωρητικά πρότερα και νομολογιακά ύστερα*», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1998.
11. Δαλακούρας Θ., «*Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1993.
12. Δαλακούρας Θ., «*Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*», ΠοινΧρ 2005.
13. Δημάκης Α., «*Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΛΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία*», ΠοινΧρ 2008.
14. Δημόπουλος Χ., «*Ανακριτική*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

15. Καϊαφα-Γκμπάντι Μ., *«Το ποινικό δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης»*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2003.
16. Καϊαφα-Γκμπάντι Μ., *«Μοντέλα επιτήρησης στο κράτος ασφάλειας και δίκαιη ποινική δίκη»*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.
17. Καϊαφα-Γκμπάντι Μ., *«Η πρόσφατη Νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείσδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη»*, ΠοινΔικ 2011.
18. Κοκκινάκης Κ., *«Η εικουλοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης»*, ΠοινΔικ 2004.
19. Κονταξής Α., *«Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης»*, Τόμος Α' και Β', 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2006.
20. Κουράκης Ν., *«Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα»*, στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000.
21. Λίβος Ν. , *«Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος»*, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007.
22. Λίβος Ν., *«Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του»*, στα Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ με θέμα: Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Δίκαιο και Οικονομία, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2000.
23. Λίβος Ν., *«Η Αστυνομική Διείσδυση-Υπέρ του θεσμού»*, ΠοινΛογ 2001, σελ.
24. Μανωλεδάκης Ι., *«Επιβουλή της δημόσιας τάξης. Άρθρα 183-197 ΠΚ»*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1994.
25. Μανωλεδάκη Ι., *«Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα)»*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002.
26. Μαργαρίτης Λ., *«Ανακριτική διείσδυση και δικαστικό Συμβούλιο (:άρθρο 253^Α ΚΠΔ)*, στα Πρακτικά του 9^{ου} Ελληνογερμανικού Συμποσίου με θέμα: Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

27. Μυλωνόπουλος Χ., «Ο ν. 2928/2001 για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΛογ 2001.
28. Νούσκαλης Γ., «ο Ν. 3115/2003 για την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών: Ορισμένες επισημάνσεις και προβληματισμοί», ΠοινΔικ 2003.
29. Νούσκαλης Γ., «Η επεξεργασία των εξωτερικών τηλεπικοινωνιακών δεδομένων θέσης και κίνησης ως ανακριτική πράξη έρευνας κατά το Ν. 3917/2011», ΠοινΧρ 2012.
30. Παπαδαμάκη Α., «Ανακριτική δεισδυση: όρια και υπερβάσεις», ΠοινΔικ 2010.
31. Παπανικολάου Α.Ε., «Ανακριτική Δεισδυση και Αστυνομική Παγίδευση-Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2012.
32. Παπαχαραλάμπους Χ., «Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών», ΤιμΤομ Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 2003.
33. Ριζάβα Φ., «ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
34. Σάμιος Θ., «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΧρ 2001.
35. Σεβαστιδης Χ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο», Τόμος III, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015.
36. Σπινέλλη Κ., «Εγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις- Πανεπιστημιακές Παραδόσεις», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1985.
37. Σπινέλλη Κ., «Η Σύσταση Νο R (92) 1 για τη χρήση της ανάλυσης DNA στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης-Αξιοποιήσεις χωρίς καταχρήσεις;», ΠοινΧρ 2001.
38. Σπυράκος Δ., «Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος», ΠοινΧρ 2001.
39. Συλίκος Γ., «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Η Προδικασία της Ποινικής Δίκης και τα Δικαιώματα του Κατηγορουμένου και των άλλων Διαδίκων», Πράξη και Λόγος του Ποινικού Δικαίου, 2003.

40. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., «Ο Ν. 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΔικ 2001.
41. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., «Η Αστυνομική Διείσδυση-Κατά του θεσμού», ΠοινΛογ 2001.
42. Τζαλαβρά Β., «Η ποινικού ενδιαφέροντος προληπτική παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών», ΠοινΧρ 2007.
43. Τζαννετής Α., «Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ», ΠοινΧρ 2001.
44. Τζαννετής Α., «Η αξιόποινη απόκτηση αποδεικτικών μέσων, ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 177 παρ. 2 ΚΠΔ», ΠοινΧρ. 1998.
45. Φαρσεδάκη Ι. /Σατλάνη Χρ., «Ένα Απάνθισμα από τη Νομολογία του ΕΔΔΑ του έτους 2013 για τη δίκαιη ποινική δίκη», ΠοινΔικ 2014.
46. Χαραλαμπάκης Α., «Βασικοί προβληματισμοί ως προς την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος από το Ποινικό Δίκαιο», ΠοινΧρ 2002.
47. Χλούπης Γ., «Εννοιολογική οριοθέτηση της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος», ΠοινΔικ 1999.
48. Χλούπης Γ., «Διασυνοριακό και Υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα», Νομική Βιβλιοθήκη, 2005.

